

Rovaniemi

Euroopan
pakolaisrahasto

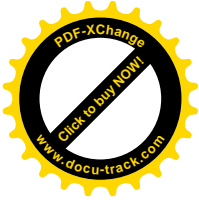
Kaveriksi kotopolulle -hanke

”Sana kotokaveri tuntuu hyvältä suussa...”

Loppuarviointi Kaveriksi kotopolulle -hankkeesta

Leena Räsänen
Lapin yliopisto
Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
Kuntoutustiede
Syksy 2008

Tiivistelmä

Käsillä oleva arviointitutkimus koskee Rovaniemen kaupungin sosiaalipalvelukeskuksen maahanmuuttajatoimiston hallinnoimaa ja Euroopan pakolaisrahaston osarahoittamaa Kaveriksi kotopolulle -hanketta. Hankkeessa on luotu uusia toimintamalleja pakolaisten ensivaiheen kotoutumiseen, josta tärkein on kotokaveritoiminnan luominen. Kotokaverit ovat mukana auttamassa ja tukemassa kotoutujaa hänen kotopolullaan. Hankkeessa on lisätty pakolaisten ja kantaväestön välistä vuorovaikutusta, osallisuutta ja suvaitsevaisuutta.

Arvioinnin kohteena oleva Kaveriksi kotopolulle -hanke kestää kaksi vuotta ja siinä pilottiryhmänä ovat olleet vuonna 2007 Rovaniemelle saapuneet myanmarilaiset kiintiöpakolaiset ja heidän vapaaehtoiset kotokaverinsa. Hankkeella on runsaasti yhteistyökumppaneita niin Rovaniemellä kuin muuallakin Suomessa ja Pohjois-Ruotsissa. Hankkeen työntekijät ovat tehneet matkoja hankkeen hyvien käytäntöjen levittämiseksi Suomessa sekä käyneet Ruotsissa, Hollannissa ja Belgiassa tutustumassa sikäläisiin ensivaiheen kotoutumisen malleihin. Hankkeen puitteissa on järjestetty monenlaisia kursseja, jotka ovat tähdänneet muun muassa arkielämän selviytymisen taitojen ja kielitaidon karttumiseen sekä sosiaalisten taitojen vahvistamiseen. Kotokavereiden rekrytoiminen ja jatkuva koulutus sekä tuen antaminen ovat hankkeessa vaatineet suuren työn. Koko hanketoiminnan ajan kotokavereille on annettu tukea mm. työnohjauksellisen purkupaikan voimin. Hankkeesta on tiedotettu Lapin alueella, mutta myös valtakunnallisesti siitä on tiedotettu eri foorumeissa.

Arvioinnissa on vastattu kysymyksiin siitä, millaisia malleja ensivaiheen kotoutumiseen on kehitetty ja ovatko ne olleet toimivia ja tarkoituksenmukaisia. Arviointitutkimus kysyy myös miten hankkeessa on kehitetty Rovaniemellä jo olemassa olevia toimintamalleja ensivaiheen kotoutumiseen. Lisäksi arviointitutkimus pyrkii vastaamaan siihen, onko pakolaisten ja kantaväestön välinen vuorovaikutus, osallisuus ja suvaitsevaisuus lisääntyneet. Arviointitutkimuksessa on käytetty aineistoina hankkeen valmiita kahta hankesuunnitelmaa ja väli- sekä loppuraportteja. Lisäksi arviointia varten on haastateltu hankkeen työntekijöitä, vapaaehtoisia kotokavereita, kotoutujia ja viranomaisia sekä yhteistyökumppaneita. Aineistot on koodattu ja niistä on tehty yhteenvedoja analyysia varten. Arvioinnissa on kyse asioiden arvottamisesta ja näin ollen eettiset kysymykset olivat tässä tutkimuksessa läsnä koko ajan. Suurimmat kysymykset liittyivät aineiston hankintaan ja käyttöön. Jokaisessa arviointitutkimuksen vaiheessa eettisiä asioita oli pohdittava tarkkaan.

Kaveriksi kotopolulle -hanke on vastannut tarpeeseen kehittää uusia malleja pakolaisten ensivaiheen kotoutumiseen. Hankkeessa on toiminnallisten asioiden avulla valtaistettu ja osallistettu kotoutujia kohti tehokkaampaa kotoutumista. Hanke organisaationa on hyvä pohja luomaan innovatiivisia malleja kotoutumiseen, sillä työllä ei ole valmiita raameja. Kotoutujien kotoutuminen on sujunut hankkeen ansiosta luultavasti paremmin kuin ilman sitä, vaikka selkeää vertailupohjaa asialle ei ole. Hankkeeseen myönnetty rahoitus on riittänyt hyvin. Rahoituksella on saatu aikaan uusia toimintoja ja kokeiltu erilaisia toimintamalleja enemmän ja monipuolisemmin kuin alkusuunnitelmiin on kirjattu.

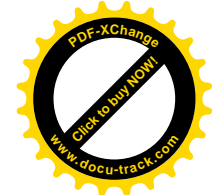
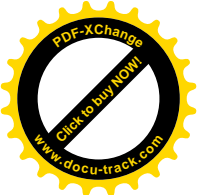
Hankkeen toimintojen siirtäminen on ajankohtainen asia nyt, kun hanke on elinikänsä lopussa. Maahanmuuttajatoimistolle siirtynee merkittävin osa hankkeen luomista malleista ja osa niistä on jo siirtynyt. Jatkuvuuden takaamiseksi siirrettävyys on syytä hoitaa huolella ja sen vuoksi toimintoja on mallinnettu.

Asiasanat: arviointitutkimus, hanke, kotokaveri, kotoutuja, kotoutuminen.

Sisällys

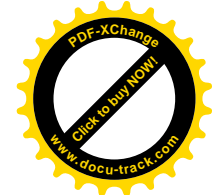
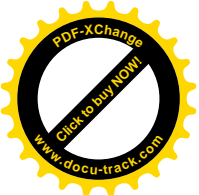
1 Johdanto	4
2.1 Pakolaisten kotoutuminen	5
2.2 Sosiaalinen vapaaehtoistyö	7
3 Arvioinnin keskeiset käsitteet ja aiheen teoreettiset taustat	9
3.1 Arviointitutkimuksen teoriaa	9
3.2 Euroopan unionin osarahoittamien hankkeiden arviointi	10
4 Arvioinnin kohde, tavoitteet ja lähtökohdat	12
5 Arviointitutkimuksen tehtävät, ongelmat ja kysymykset	18
6 Menetelmät ja aineiston hankinta	19
7 Arviointitutkimuksen eettisyys	21
8 Hankkeen tarkoituksenmukaisuus	24
8.1 Hanke Rovaniemelle	24
8.2 Kotokaveritoiminnan merkitys kotoutujalle	25
9 Kohderyhmät	26
9.1 Kohderyhmien tavoittaminen	26
9.2 Valtaistaminen ja osallistaminen	28
10 Hanke organisaationa	31
10.1 Organisaatio ja voimavarat	31
10.2 Yhteistyö, verkostot ja tunnettavuus	32
11 Vaikutukset	35
12 Toimintojen siirrettävyys ja jatkuvuus	38
13 Lopuksi	42
Liite 1	47
Liite 2	48
Liite 3	49
Liite 4	51
 Liite 5 ...Budjetin loppuraportti 2007	
Liite 6 ...Budjetti 2008	

1 Johdanto

Tämä arviointitutkimus koskee Rovaniemen kaupungin hallinnoimaa ja Euroopan pakolaisrahaston (ERF) osarahoittamaa Kaveriksi kotopolulle -hanketta. Hankkeessa on luotu uusia toimintamalleja pakolaisten ensivaiheen kotoutumiseen. Näistä uusista toimintamalleista merkittävin on ollut vapaaehtoisten kotokavereiden toimiminen kotoutujille kaverina ensivaiheen kotoutumisessa. Arviointitutkimuksessa perehdyn siihen, miten hyvin kyseinen toimintamalli on Rovaniemellä toiminut ja kuinka tarkoituksenmukainen hanke on ollut. Arvioinnin kohteena on myös hankkeen kohderyhmän valtaistaminen ja osallistaminen sekä miten Kaveriksi kotopolulle -hanke on organisaationa toiminut. Tärkeää projektityössä on huomioida se, mitä kehitetyille toimintamalleille käy hankkeen lakattua ja siksi perehdyn myös siihen.

Arviointitutkimus on tyypiltään laadullinen. Aineistona on käytetty hankkeen valmiita aineistoja, mitä ovat kaksi hankesuunnitelmaa ja väli- sekä loppuraportit. Itse kerättyä aineistoa ovat haastattelut, joissa on kuultu hankkeen asiakkaita eli vapaaehtoisia kotokavereita ja kotoutujia sekä hankkeen työntekijöitä, viranomaisia ja yhteistyötahoja. Arviointitutkimus on tehty melko vapaamuotoisesti, mutta Euroopan unionin laseja hankkeiden arviointikriteerejä noudattaen. Arviointitutkimus alkaa teoria osuudella ja jatkuu hankkeen esittelyyn. Seuraavana ovat arviointitutkimuksen menetelmät ja aineiston keruu, tutkimuskysymysten esittely ja eettistä pohdintaa aiheesta. Loppuosa sisältää tuloksia ja kehitysehdotuksia tulevaisuuteen. Aivan lopussa ovat arviointitutkimuksessa käytetyt lähteet ja liitteet.

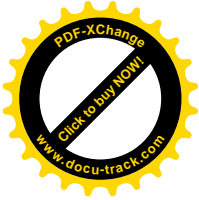
2 Kotoutuminen ja vapaaehtoistyö

2.1 Pakolaisten kotoutuminen

Ulkomaalaiseksi voidaan kutsua kaikkia oman maansa ulkopuolella olevia henkilöitä, kuten suomalaista turistia Bulgariassa. Maahanmuuttaja puolestaan on ulkomaalainen henkilö, joka asuu pysyvästi Suomessa. Maahanmuuttajaksi voi tulla esimerkiksi pakolainen, paluumuuttaja tai avioliiton suomalaisen kanssa solminut henkilö. Pakolaisia on yhteensä kaikista maahanmuuttajista Suomessa noin kaksikymmentä prosenttia. Pakolaisuus on perinteisesti määritelty YK:n Geneven vuoden 1951 pakolaissopimuksen mukaan. Sen mukaan pakolainen on henkilö, jolla on perusteltu pelko vainoamisesta hänen rotunsa, kansallisuutensa, yhteiskuntaluokansa tai poliittisen mielipiteensä vuoksi. Pakolainen ei saa suojelua omassa maassaan ja hän voi joutua oleskelemaan maansa ulkopuolella sekä tarvitsee kansainvälistä suojelua edellä mainittujen vainoamisen syiden vuoksi. Rädyn (2002, 16) mukaan pakolaisuuden syitä ovat myös kotiseudun sota, nälänhätä tai ympäristöongelmat, mitkä eivät ole henkilökohtaisen vainon syitä. Syyt ulottavat lonkeronsa pitkälle historiaan, aina siirtomaa-ajoille saakka. (Räty 2002, 11 & 16.)

Pakolaiseksi voi päästä turvapaikan hakemisella, perheiden yhdistämisen johdosta tai kiintiöpakolaisena. YK:n pakolaisjärjestö UNHCR antaa pakolaisstatuksen kiintiöpakolaisille, joita vastaanottavat maat ovat sitoutuneet ottamaan vastaan tietyn määrän. UNHCR:llä on toimistoja, joista pakolaiset voivat hakea suojelua ja pakolaisleirejä, joita esiintyy kriisialueiden naapurimaissa. (Räty 2002, 19.)

Suomeen saapuessaan kiintiöpakolaiset sijoitetaan suoraan kuntiin, jotka ovat sitoutuneet ottamaan heitä vastaan. Kuntien haastavana tehtävänä on pakolaisten kotouttaminen, mistä on säädetty lailla. Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta astui voimaan vuonna 1999. Lain mukaan kuntien pitää toteuttaa maahanmuuttajien kotoutus ja sovittaa yhteen heidän tarvitsemansa palvelut. Kotoutujille tehdään yksilö- ja perhekohtaiset kotoutumissuunnitelmat. Lain mukaan kotouttamisella tarkoitetaan maahanmuuttajan osallisuuden kasvua suomalaiseen yhteiskunnan elämään ja toimintaan oma kieli ja kulttuuri säilyttäen. Viranomaisten toteuttama pakolaisten kotouttaminen tarkoittaa lain (Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999) mukaan viran-

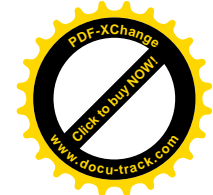
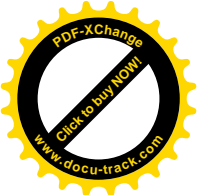

omaisten järjestämiä kotoutumista edistäviä toimenpiteitä ja voimavaroja. (Räty 2002, 19 & 134–135.)

Kotoutuminen tarkoittaa paitsi maahanmuuttajan integroitumista Suomeen myös alkuperäisen väestön vuorovaikutuksellista prosessia ja hyväksyvää asennetta. Kotoutumisessa maahanmuuttaja on aktiivinen asiakas, jolle tarjotaan tarvittavia kotoutumisen palveluja ja hän itse valitsee tarvitsemansa. Huolella toteutettu kotoutuminen säästää kunnille pitkän sentin, sillä tuloksena on maahanmuuttajan tehokas integroituminen Suomeen. Kotoutumisen tavoitteena on aina maahanmuuttajan osallistuminen lopulta yhteiskunnan taloudelliseen, poliittiseen ja sosiaaliseen elämään. Kotoutumisen pääpaino tulisi olla lasten ja nuorten koulunkäynnin tukemisessa sekä aikuisten kielenopetuksen ja tulkkipalveluiden organisoimisessa. Maahanmuuttajan oman kielen ja kulttuurin ylläpitäminen on myös kotoutumisen tavoite suomen tai ruotsin kielen opiskelun rinnalla. Lisäksi kotoutumisessa korostetaan suomalaisten suvaitsevaisuuden ja kulttuurisen vuorovaikutuksen kasvua, sillä ne lisäävät maahanmuuttajien sopeutumista. Huomionarvoista kotoutumisen edistämisessä on vahvistaa maahanmuuttajien ja kantaväestön välistä vuoropuhelua ja toimintaa, sillä se lisää luontevaa vuorovaikutusta ja ennakkoluulojen hälvenemistä molemmin puolin. (Maahanmuutto- ja pakolaispoliittinen toimikunta 1997, 50–51 & 189–191.)

Pakolaisen saavuttua kuntaan hänelle kuuluu kaikki samat palvelut kuin muillekin kuntalaisille. Lisäksi pakolaisille järjestetään erilaisia kotouttamispalveluita, kuten etsitään vuokra-asunto ja järjestetään tulkkipalvelua sekä maksetaan toimeentulotukea vastaavaa kotoutumistukea. Kotouttamisessa mukana ovat kunnan eri sektorit, työvoimaviranomaiset, koulutusta järjestävät tahot ja kolmas sektori. Kunnat ovat velvoitettuja laatimaan kotouttamisohjelman yhteistyössä eri toimijoiden kanssa, jotka tekevät työtä maahanmuuttajien kanssa sekä erityisesti itse maahanmuuttajien kanssa. Kotoutumissuunnitelma puolestaan tehdään yhteistyössä maahanmuuttajan, kunnan ja työvoimaviranomaisten kanssa ja se on sopimus, johon kaikki osapuolet sitoutuvat. Kotoutumisrahan saa, kun sitoutuu noudattamaan kotoutumissuunnitelmaa. Kotoutumisaika kestää yleensä kolme vuotta, mutta poikkeuksia on. (Räty 2002, 140–142 & 145; Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta 1999.)

Aikuiset kotoutujat saavat kotoutumiskoulutusta. Siinä tarkoituksena on saada valmiuksia integroitua uuteen kulttuuriin, kieleen ja elämänhallintaan. Kotoutumiskoulutus tapahtuu työ-

voimakoulutuksena tai muutoin kunnan huolehtimana. Pääpaino kotoutumiskoulutuksessa on suomen tai ruotsin kielen oppimisessa. Pienet lapset menevät päiväkotiin, missä kielen ja kulttuurin oppiminen tapahtuu luontevasti. Kouluikäiset ovat oppivelvollisia. Ennen tavalliseen perusopetukseen siirtymistä maahanmuuttajalapsen voivat saada puolen vuoden ajan perusopetukseen valmentavaa opetusta. Tuona puolen vuoden aikana arvioidaan lapsen oppimisen taso ja hänet sijoitetaan sen perusteella tasoaan vastaavalle luokalle perusopetukseen. (Räty 2002, 146–149.) Tässä arviointitutkimuksessa käytän pakolaisena olevasta ihmisestä sanaa kotoutuja, sillä hankkeen tavoitteena on asiakkaiden parempi kotoutuminen Rovaniemelle ja mielestäni pakolaisuutta on tässä yhteydessä turha korostaa. Mielestäni sana kotoutuja antaa henkilöstä sellaisen kuvan, että hän on oman asiansa asiantuntija ja että hänellä itsellään on oikeus ja velvollisuus kotoutumiseensa.

2.2 Sosiaalinen vapaaehtoistyö

Magdalena Jaakkolan (2000, 40–41) mukaan kantaväestö suhtautuu myönteisesti pakolaisiin ja ulkomaalaisiin työpaikanhakijoihin, jos tuntee heistä yhden tai useamman Suomessa asuvan. Ryhmien välinen kontakti on omiaan vähentämään ryhmien välisiä ennakkoluuloja (Liebkind & Haaramo & Jasinskaja-Lahti 2000, 57.) Ryhmien välisille onnistuneille kontakteille edellytyksiä ovat sosiaalinen ja institutionaalinen tuki sekä mahdollisuus läheisten suhteiden luomiselle kontaktien avulla. Tasavertainen asema osallistujien välillä on tärkeää. Kontaktien täytyy tapahtua myös suhteellisen toistuvasti ja niiden olisi hyvä olla pitkäaikaisia. (Liebkind ym. 2000, 57–58.)

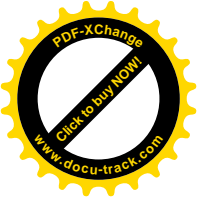
Hyvinvointivaltion kehittyessä meille luotiin toimeentulo- ja palvelujärjestelmä, mitä jokaisella kansalaisella oli yhtäläisin oikeuksin mahdollista käyttää elämän eri vaiheissa. Ammatit olivat hyvin erikoistuneita tiettyjen hyvinvoinnin vajeiden korjaamiseen. Pikkuhiljaa kehittyi ajatus siitä, että ihmisten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin luomiseksi ammattien välille täytyy kehittyä yhteistyötä ja murtautuminen kohti hyvinvointiyhteiskuntaa alkoi. Heräsi ajatus siitä, että kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin luomisessa myös muut toimijat voivat ottaa vastuuta kansalaisten hyvinvoinnista julkisen sektorin ohella. Näitä muita vapaaehtoistoimijoita ovat muun muassa yrityssektori, järjestöt ja perheet. Universaaliuden periaate hiipii taka-alalle, sillä nykyisin edes perusturva tai -palvelut eivät koske jokaista kansalaista tasa-arvoisesti. Hokkanen esittääkin (2003, 256), että hyvinvointia tuottavien ammattien juuret löytyvät vapaaehtois-

työstä, jota on tehty kautta vuosisatojen toisten ihmisen hyväksi, auttamiseksi ja tueksi. Voi-
daankin ajatella, että nykyisin vapaaehtoistyö auttaa julkista sektoria kehittymään, sillä siinä
huomioidaan kansalaisten tarpeet uudella tavalla. (Hokkanen 2003, 254–257.)

Vapaaehtoistyö lähtee yksilöstä itsestään, mutta se on nivoutunut johonkin sitä organisoivaan
instituutioon. Tämä erottaa vapaaehtoistyön vaikkapa naapurille annettavasta avusta. Sosiaa-
linen vapaaehtoistyö liittyy sosiaalipoliittikkaan ja sen tavoitteisiin. Se on erilaista kuin kult-
tuurinen tai poliittinen vapaaehtoistyö. Vapaaehtoistyö ulottuu laajemmalle sosiaalipoliittisel-
la alueelle kuin sosiaalityö, sillä se koskee myös vapaa-aikaa, asumista, ympäristöä ja koulu-
tusta. Vapaaehtoistyötä organisoii jokin taho ja se ymmärretään yksilöiden tai ryhmien konk-
reettiseksi toiminnaksi. Vapaaehtoistyöstä ei saa palkkaa, mutta sitä organisoivassa tahossa
työskentelevät usein palkatut työntekijät. Euroopan unionin myötä meillekin on rantautunut
niin kutsuttu subsidiariteettiperiaate, minkä mukaan ongelmia täytyy lähteä ratkaisemaan ih-
misen lähiympäristöstä käsin ja vasta sen jälkeen julkisen sektorin voimalla, jos asia ei ole jo
ratkennut. Euroopan unionin luotsaama sosiaalipoliittinen ajattelu on vastakkainen pohjois-
maiden hyvinvointivaltioajattelulle, jossa julkisen sektorin ensisijaisuutta korostetaan. Kansa-
laisyhteiskunta käsitteenä sisältää vapaaehtoistyön, kolmannen sektorin ja poliittisen omaeh-
toisen toiminnan. Kansalaisyhteiskunnassa yksilöt tai kansalaiset toimivat epävirallisesti, mut-
ta toiminnalla voi olla tavoitteita muuttaa julkisen sektorin käytäntöjä. (Koskiahho 2001, 15–
17&31.)

Vapaaehtoisesti työtä tekevän motivaatio tulee perinteisesti ajateltuna halusta auttaa muita
hädässä olevia lähimmäisiä ja ihmisen altruistinen sitoutuminen siihen. Muitakin motiiveja
toki voi löytyä. Vapaaehtoistyön kulmakiviin kuuluu yhteistyö toisten kanssa, osallistuminen
ja toimiminen virallisten tahojen ulkopuolella. (Kurki 2001, 83.) Ropo ja Eriksson (2001, 51)
esittävät, että vapaaehtoistyöstä voi ammatillisesti oppia sellaisia asioita, mitkä ovat työelä-
mässä arvokkaita, mutta muutoin kuin vapaaehtoistyöllä saavuttamattomissa. Näitä asioita
ovat muun muassa oppia toimimaan erilaisten ihmisten kanssa ja lisätä tietämystä uusista si-
dosryhmistä. Vapaaehtoistyössä voi solmia luottamuksellisia suhteita asiakkaisiin ja jopa ys-
tävyys voi muodostua. Vapaaehtoistyö voi auttaa erityisesti sosiaalialan opiskelijoita kehitty-
mään uudennlaisiksi hyvinvointipalvelujen asiantuntijoiksi, sillä vapaaehtoistyötä tekemällä
opitaan aidosti nauttimaan ihmisten erilaisista taidoista hyvinvoinnin tuottamiseen. (Ropo &
Eriksson 2001, 46–47&51)

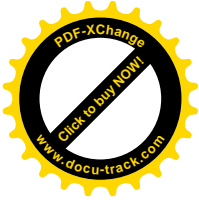
3 Arvioinnin keskeiset käsitteet ja aiheen teoreettiset taustat

3.1 Arviointitutkimuksen teoriaa

Tilintekovastuu koskee nykyisin kaikkea julkisin varoin rahoitettua toimintaa. Näin ollen arviointia tapahtuu lähes kaikkialla julkisen ja kolmannen sektorin alalla. Suomen liittyminen Euroopan unioniin on lisännyt arviointitutkimuksen määrää maassamme merkittävästi, sillä kaikkiin rakennerahasto-ohjelmiin on aina liittynyt toiminnan arvioinnin vaatimus. (Virtanen 2007, 12–13 & 27.) Voidaan sanoa, että arviointi edistää demokraattista julkista toimintaa ja hallintoa. Se tekee niistä läpinäkyvää ja avointa. Arviointia perustellaan sen yhteiskunnallisen tehtävänsä vuoksi. (Virtanen 2007, 16.)

Virtasen (2007, 20–21) mukaan arviointi kaikissa Euroopan unionin rahoittamissa hankkeissa ja ohjelmissa perustuu ns. syklimallin osavaiheiden arviointiin. Ensimmäinen vaihe koskee hankkeen suunnittelua, toinen sen identifiointia, kolmas hankkeen muotoilua eli etukäteisarviointia ja neljäntenä on hankkeen toiminnan aikana tapahtuvaa arviointia sekä seuranta. Viimeisenä vaiheena on hankkeen tuloksellisuuden arviointi, mikä on muodoltaan jälkikäteisarviointia. Usein Euroopan unionin hankkeissa käytetään ulkopuolista riippumatonta arvioijaa. Tarkastelun kohteena ovat hankkeen suunnitellut ja tapahtuneet vaikutukset sekä kehittämisehdotukset. Jälkikäteisarviointi tapahtuu hankkeen loppuvaiheessa ja sille tärkeää on tiedon hyödynnettävyys jatkossa. (Virtanen 2007, 21–22.) Arviointitutkimus eroaa lähtökohdiltaan tilintarkastuksesta ja toiminnan tarkastuksesta. (Virtanen 2007, 30.)

Arvioinnilla on epäselvä asema tieteen ja tutkimuksen kentällä. Sillä ei ole olemassa Suomessa omaa professuuriaan vaan sen asiantuntijat tulevat yhteiskuntatieteen, hallintotieteen ja kasvatustieteen aloilta. (Virtanen 2007, 33.) Arviointi ei kuitenkaan ole samanlaista kuin tieteellinen tutkimus, vaikka niille molemmille yhteistä ovat analyttisyys, systemaattisuus ja reliabiliteetti. Arviointiin liittyy vahvasti sen käytännön sanelema tarve tutkimukselle. Arviointitutkimus tuottaa sellaista tietoa arvioinnin tilaajille ja muille päätöksentekijöille, mistä nimenomaan tietoa halutaan. (Nagarajan & Vanheukelen 1997, 10.)

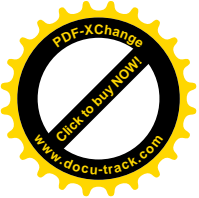
Hankkeen arviointi tapahtuu hankkeen eliniän loppuvaiheessa, kun jäljellä kahden vuoden hankeajasta on enää alle puoli vuotta. Arviointi on tällöin summatiivinen eli sen lähestymistapa on vaikutusten arviointi ja aineiston kerääminen tutkimusta varten tapahtuu hankkeen loppuvaiheessa. Vaikutusten arvioinnin lisäksi keskitytään siihen, onko hankkeen tavoitteet saavutettu. Arvioinnin suorittaa hankkeen ulkopuolinen toimija, mikä lisää arvioinnin puolueettomuutta. (Robson 2000, 81 & 83.)

Haasteelliseksi vaikutusten arvioinnissa tässä tutkimuksessa asettaa hankkeen pilottimaisuus. Ei ole olemassa toista samanlaista hanketta tai asiakasryhmää, joihin tuloksia voisi suoraan verrata. (Robson 2000, 88–89.) Jokainen vuonna 2007 Rovaniemelle saapunut myanmarilainen pakolainen on saanut kotokaverin, eikä tällöin voida verrata kotokaverillisia kotokaveritomiin samalla paikkakunnalla. Arviointia voidaan tässä yhteydessä lähestyä myös prosessi-arvioinnin kautta, mikä on kehitetty kuvaamaan toimintoja, joilla on tyypillistä toteutua hieman erilailla kuin alun perin on ajateltu.

3.2 Euroopan unionin osarahoittamien hankkeiden arviointi

Nagarajan ja Vanheukelen (1997, 12) mukaan Euroopan unionin hankkeita täytyy arvioida eritoten sen vuoksi, että hankkeiden hallinto on usein kaukana hankkeen varsinaisesta toiminnasta. Tietoa hankkeesta halutaan tietysti sen päättäjille ja rahoittajille ja arviointi on oiva keino siinä. Lisäksi arvioinnin tekeminen tukee unionin subsidiariteetti periaatetta, jonka mukaan hallinnon tulisi olla matalaa ja mahdollisimman lähellä tavallisia ihmisiä. Hankkeiden arvioinnilla saadaan uudistettua hankkeita ja niiden hallinnointia, sillä arvioinnilla nähdään ovatko hankkeet vaikuttavia ja tuloksellisia. Tarvittaessa hankkeiden täytyy uudistua. Arvioinnin katsotaan keventävän Euroopan unionin raskasta päätöksentekoprosessia. (Nagarajan & Vanheukelen 1997, 12.)

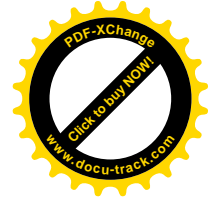
Euroopan unionin hankkeita arvioitaessa tärkeintä on kiinnittää huomio itse hankkeen interventioihin ja niiden logiikkaan. Hanke on laitettu alulle jokin tarve mielessä ja tarve on usein jonkun sosiaalisen ongelman poistaminen tai vähentäminen jonkun tietyn ryhmän kohdalla. Hankkeella on aina tuloksensa ja pidemmän aikavälin vaikuttavuuksia, joita voidaan mitata asettamalla indikaattoreita eli mittareita. Mittarit voivat olla kvalitatiivisia ja/tai kvantitatiivisia.

sia. Perinteisesti hankkeen tuotoksia on helpompi mitata ja vaikutuksia hieman hankalampi. (Nagarajan & Vanheukelen 1997, 15–17.)

Euroopan pakolaisrahaston ERF:n hankkeiden arviointia varten ei ole määritetty tiettyä sabluunaa, mutta niille on annettu suosituksia, jotka toimivat ikään kuin viitekehyksenä arvioinnille. Tämän viitekehyksen tavoitteena on yhtenäistää arvioinnin menettelytapoja, jotta läpi Euroopan tapahtuvia hankkeita voitaisiin jossain määrin verrata toisiinsa. (Euroopan komissio 2002, 3.) Euroopan unionin osarahoittamien hankkeiden arvioinnissa tulisi huomioida viisi tärkeää kohtaa. Ensimmäisenä on hankkeen tarkoituksenmukaisuus (=relevance), millä mitataan sitä onko hankkeen tavoitteet unionin ja kansallisen tason tarpeiden ja painopistealueiden kannalta merkityksellisiä. Yksinkertaisesti tarkoituksenmukaisuudella voidaan saada vastaus vaikkapa siihen, että kannattaako hanketta jatkaa sellaisenaan vai kehittää sitä edelleen. Toisena mainitaan tehokkuuden (=efficiency) mittaaminen eli halutaan tietää kuinka tehokkaasti panosten muuttumista suoritteiksi, tuloksiksi ja vaikutuksiksi on suoritettu. Voidaan siis kysyä, olisiko samoja tuloksia ja vaikutuksia saavutettu pienemmillä panoksilla tai olisiko niillä voinut saavuttaa vielä enemmän. Usein tässä kohtaa arvioinnin tekee vaikeaksi se, ettei useinkaan ole olemassa samanlaista kontrolliryhmää samanlaisessa kaupungissa, joille hankkeen interventiota olisi tehty ja näin ollen vertaaminen toiseen on mahdotonta. Hanketta täytyy verrata vain itseensä. (Nagarajan & Vanheukelen 1997, 18–21.)

Hankkeen vaikuttavuutta (=effectiveness) tarkastellaan katsomalla kuinka hyvin hankkeen tulokset ja vaikutukset edistävät sen erityisiä ja yleisiä tavoitteita. Vaikka hanke olisikin ollut tehokas, se on voitu suunnitella kehnosti, jolloin päämäärä on voinut olla kateissa alun pitäen. Arvioijan täytyy muistaa, että hankkeen vaikutukset voivat olla ennalta odotettavia tai odottamattomia ja positiivisia sekä negatiivisia. Tarkastelemalla sitä, miten hyvin ohjelman tulokset ja vaikutukset vastaavat kohdeväestön tarpeita, saadaan selville hankkeen hyödyllisyys (=utility). Hanke voi olla onnistunut vasta, kun se on aiheuttanut positiivisia muutoksia sosiaalisissa ongelmissa hankkeen kohderyhmään nähden. Ongelmana tässä yhteydessä voidaan pitää sitä, että kohderyhmä on tuskin koskaan homogeeninen eli jokaisella hankkeen asiakkaalla voi olla oma mielikuva hyödyllisistä interventioista. Viimeisenä nostetaan esille se, miten hankkeen aikaansaannoksille käy hankkeen loputtua. Pysyvyys (=sustainability) mittaa siis sitä, missä määrin myönteisten muutosten voidaan odottaa kestävän hankkeen päätyttyä. Pysyvyys ja hyödyllisyys kulkevat jokseenkin käsi kädessä. (Nagarajan & Vanheukelen 1997, 18–21.)

Euroopan komissio on vuonna 2000 perustanut Euroopan pakolaisrahaston, jonka tehtävänä on tukea jäsenmaissa turvapaikan hakijoiden vastaanottoa, pakolaisten kotouttamista ja pakolaisten vapaaehtoista paluumuuttoa. Euroopan pakolaisrahaston ERF:n yleinen tavoite on kehittää alue, joka on vapaa, turvallinen, oikeudellinen ja avoin henkilöille, joiden on oikeutetusti ja olosuhteiden pakosta haettava suojelua Euroopan unionista. Euroopan pakolaisrahasto tukee muun muassa hankkeita, joiden päämääränä on pakolaisten kotouttaminen. Kotoutumisen idea on pakolaisten yhteiskunnallinen ja taloudellinen integraatio jäsenvaltioon. Euroopan pakolaisrahaston hankkeiden arviointi täytyy tehdä vastaavien kansallisten viranomaisten alaisuudessa ja siinä otetaan huomioon rahaston erityisluonne ja jäsenvaltion olosuhteet. (Euroopan komissio 2002, 3-4.)

4 Arvioinnin kohde, tavoitteet ja lähtökohdat

Arvioinnin kohteena on Kaveriksi kotopolulle -hanke, mikä on Euroopan pakolaisrahaston (ERF) osittain rahoittama ja Rovaniemen kaupungin, sosiaaliturvan palvelukeskuksen, maa-hanmuuttajatoimiston toteuttama. Hankkeen yhteistyökumppaneina ovat Lapin TE-keskus, Rovaniemen työvoimatoimisto, Lapin lääninhallitus, Suomen Punaisen Ristin Lapin piiri, Rovalan settlementti ry:n useat toimijat kuten Moninet, Mannerheimin lastensuojeluliiton Lapin piiri ja Rovaniemen ammattikorkeakoulun sosiaalialan koulutusohjelma. Muita yhteistyökumppaneita ovat muun muassa Rovaniemen seurakunta, Rovaniemen 4H-yhdistys ja Rovaniemi radio. Kaveriksi kotopolulle -hanke on kestoltaan kaksi vuotta ja sen pilottiryhmänä ovat vuoden 2007 Rovaniemen kaupungin vastaanottamat Thaimaan pakolaisleiriltä tulleet myanmarilaiset kiintiöpakolaiset sekä heidän vapaaehtoiset kotokaverinsa. Asiakkaita ovat myös vuonna 2008 Rovaniemelle tulleet myanmarilaiset kiintiöpakolaiset, somalit, kurdit, arabit, mandealaiset ja irakilaiset sekä heidän kotokaverinsa. (Loppuraportti, 2007.)

Kaveriksi kotopolulle -hankkeen tavoitteena on vuoden 2006 rahoituspäätöksen mukaan ollut luoda ensivaiheen kotoutumiseen uusia toimintamalleja ja kehittää jo olemassa olevia kotouttamisen toimintamalleja sekä toimenpiteitä. Kotoutumisen tukena toimivat vapaaehtoiset kotokaverit, jotka kuuluvat kantaväestöön. Heidät on koulutettu tehtävänsä. Lisäksi hankkeen tavoitteena on ollut lisätä pakolaisten ja kantaväestön välistä vuorovaikutusta, osallisuutta ja

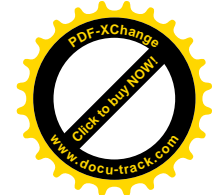
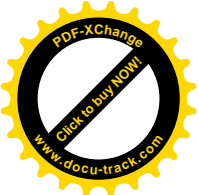
suvaitsevaisuutta. (Rahoituspäätös 2007.) Seuraavan toimintavuoden rahoituspäätöksen (2008) mukaisia tavoitteita hankkeella oli edellä mainittujen lisäksi luoda yhteistyösuhteet Ruotsin pakolaistyön toimijoiden kanssa. Lisäksi tavoitteena on ollut sellaisen toimintamallin luominen, missä Rovaniemellä jo asuvia maahanmuuttajia sitoutetaan vertaistukitoimijoiksi uusille kiintiöpakolaisille ja muille maahanmuuttajille. (Rahoituspäätös 2007).

Hankkeen toiminnot ovat vuoden 2006 rahoituspäätöksen mukaan olleet aluksi konkreettisia toiminnan aloitukseen liittyviä asioita, kuten tilojen ja työntekijöiden etsiminen sekä hankkeesta tiedottaminen erilaisilla foorumeilla etenkin yhteistyöverkoston kautta. Tavoitteena on ollut saada rekrytoitua 25 Rovaniemen alueen asukasta vapaaehtoistyöntekijöiksi ja kouluttaa heidät työhönsä noin 20–25 tuntia kestävä koulutuksen myötä. Lisäksi vapaaehtoisia työntekijöitä koulutetaan arkisuomen ohjaamiseen valmentavalla koulutuksella, jonka koulutuksesta vastaavat Rovalan maahanmuuttajaopettajat. (Rahoituspäätös 2006.)

Ensimmäisen rahoituspäätöksen (2006) mukaan kotokavereiden tehtävänä oli auttaa kotoutujia tutustumaan uuteen ympäristöönsä ja suomalaiseen yhteiskuntaan. Konkreettisia esimerkkejä avustamisesta ovat liikkuminen julkisilla kulkuvälineillä, kodinkoneiden käyttö ja virastoissa, apteekissa, postissa tai kaupassa käyminen. Kotokavereiden osuudeksi muodostui myös vapaa-ajanvieton ja arjen eri toimintamahdollisuuksien avaaminen kotoutujille. Yhdessä kotoutujat ja kotokaverit saattoivat käydä uimassa, kuntosalilla, marjametsässä ja harrastaa musiikkia. (Rahoituspäätös 2006.)

Kotokaveritoiminta jatkuu rahoituspäätöksen 2007 mukaan vuonna 2008 Rovaniemelle saapuneiden karennipakolaisten kanssa. Kotokavereiden tärkeä tehtävä on jälleen tukea aikuisten ja lasten koulunkäyntiä ja suomalaiseen yhteiskuntaan integroitumista. Jälleen hankkeessa koulutetaan uusia kotokavereita ja vapaaehtoistyöhön sitoutetaan myös maahanmuuttajia. Hankkeen työntekijät aloittavat uusien kotokavereiden rekrytoimisen vuoden 2008 alusta alkaen. Vuonna 2008 Rovaniemelle tulleista kareneista osa on oppinut puhumaan jonkin verran suomea ja heitä pyydetään toimintaan vertaistueksi. (Rahoituspäätös 2007.)

Kotoutujille järjestetään rahoituspäätöksen 2006 mukaan kahdesta neljään kuukauden päästä Rovaniemelle saapumisesta kahden kuukauden mittainen arkisuomen koulutus työvoimakoulutuksena. Kurssilla opetellaan arkielämässä selviytymisen taitoja, suomen kielen alkeita ja vahvistetaan opiskelijan sosiaalisia taitoja ja kotoutumista. Kouluikäisille järjestetään puoles-

taan kesällä kuuden viikon mittainen päiväleiri, missä annetaan valmiuksia koulun aloittamiseen ja harjoitetaan sosiaalisia taitoja. Tämän leirin järjestäjänä toimii MoniNet. (Rahoituspäätös 2007.) Vuonna 2007 luodut käytännöt siirtyvät maahanmuuttajatoimiston tehtäviksi. Näitä ovat muun muassa kesäkoulun järjestäminen uusille kiintiöpakolaisille, kesäkerhon järjestäminen kouluikäisille lapsille ja päiväkotiin valmistava kerho alle kouluikäisille. (Rahoituspäätös 2007.) Myöhemmin kesäkoulu-, kesäkerho ja kesäpäiväkoti nimitykset tarkentuivat nimityksiksi tervetulo kurssi, tervetulo koulu ja tervetulo päiväkoti.

Yhteistyössä työvoimahallinnon kanssa järjestetään ryhmäinfo aikuisille ja sen suunnittelussa ovat mukana viranomaiset ja kolmas sektori. Ryhmäinfoissa pakolaiset saavat keskeistä tietoa yhteiskuntamme palveluista ja toiminnoista. Rahoituspäätöksen 2006 mukaan ryhmäinfoista tehdään pitempi aikaisia kuin aikaisempina vuosina ja nyt sen kestoksi suunniteltiin kahta kuukautta. (Rahoituspäätös 2007.) Rahoituspäätöksen 2007 mukaan viranomaisten ryhmäinfo pidetään jälleen uusille kotoutujille yhteistyössä työvoimahallinnon kanssa, jonka suunnittelussa myös kolmas sektori on viranomaistahojen lisäksi osallisena. (Rahoituspäätös 2007.)

Toisen vuoden rahoituspäätöksen mukaan hanketoiminnot ovat laajentuneet ja syventyneet. Projektin työntekijät tiedottavat jatkossa toiminnastaan ja painopisteenä on ennalta ehkäisevä tiedotustoiminta. Hankkeen toiminnasta ja tuloksista tiedotetaan erilaisissa koulutustilaisuuksissa ja tehdään hyvien käytäntöjen levittämisen matkoja niihin Suomen kuntiin, joihin otetaan pakolaisia. Myös vuonna 2007 luotu koulutusjärjestelmä kotoutujille jatkuu ja toiminta vakiinnutetaan siten, että vuonna 2008 saapuvat pakolaiset käyvät samanlaisen kesäkoulun kuin aiemmat ryhmät. (Rahoituspäätös 2007.)

Kotokoulutuksen siirtymävaiheessa kotoutujille järjestetään rahoituspäätösten 2006 ja 2007 mukaan Osaamis- ja voimavarakartoituskurssi, mikä on kuukauden mittainen työvoimakoulutus. Rovala Opisto järjestää koulutuksen uusille kiintiöpakolaisille ja sen tavoitteena on kartoittaa opiskelijan oppimis- ja opiskeluhistoria sekä muu erityisosaaminen ja taidot. Myös oppimisvalmiudet ja oppimisen esteet selvitetään kurssin aikana. Työvoiman ulkopuolella oleville MoniNet järjestää tuki- ja ohjaustoimintaa. Varsinaisen kotoutumiskoulutuksen ja kotopolun jatko tapahtuu työvoimapolitiittisena kotouttamiskoulutuksena, jossa mukana ohjaamassa ovat kotokaverit. Kotopolkua laajennetaan siten, että Rovaniemen kareneja viedään Ruotsiin keväällä 2008 tapaamaan sinne kotoutuvia kareneja. Samalla kotoutujia tutustute-

taan lappilaiseen elämään ja esitellään laajempi elinympäristö. (Rahoituspäätös 2006, Rahoituspäätös 2007.)

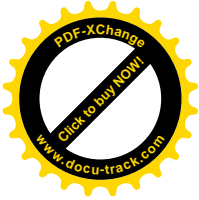
Kotoutumisen tueksi järjestetään erilaisia arjen hallintaa tukevia lyhytkursseja ja -koulutuksia. Näiden kurssien aiheina ovat muun muassa leivonta, ruoanlaitto, talouden hallinta ja rahan käyttö, vanhemmuuden tukeminen sekä terveelliset elämäntavat. Luku- ja kirjoitustaidottomille pyritään järjestämään erityisesti sellaisia kursseja, joiden myötä sosiaalisten toimintojen ulkopuolelle jäämistä ehkäistään. Kurseilla tuetaan kotoutujien omaa osallisuutta ja osaamistaan sekä vahvistetaan kulttuurista kotoutumista ja henkilökohtaisten taitojen kartuttamista. (Rahoituspäätös 2007.)

Rahoituspäätöksen mukaan kotokaveritoiminta luotiin ja saatiin vakinaistettua jo ensimmäisen puolen vuoden toiminnan aikana. Yhteensä kotokavereita oli raportin kirjoittamisen aikaan vuodenvaihteessa 44, joista aktiivikavereita oli 35 ja 9 toimi satunnaisesti. Ensimmäinen koulutus kotokaveritoimintaan järjestettiin kevään 2007 aikana. Sitä jatkettiin kerran kuussa järjestettävillä teemailloilla. Teemailloissa luennoidaan ja keskustellaan ajankohtaisista ja tärkeistä aiheista yhdessä tulkin, kotoutujien, kotokavereiden ja hankkeen työntekijöiden sekä tarvittaessa ulkopuolisen luennoitsijan kanssa. Kotokavereille järjestetään työnhajuksellinen purkupaikka kerran kuussa, jonka vetäjänä toimii projektipäällikkö. Kotokavereihin ollaan hankkeen puolesta yhteydessä säännöllisesti kuukausittaisilla tiedotuskirjeillä, kutsukirjeillä, sähköpostikirjeillä ja puhelimitse sekä henkilökohtaisesti käytävien keskustelujen avulla. (Rahoituspäätös 2007.)

Hankkeessa on yhteistyönä MoniNetin kanssa toteutettu maahanmuuttajien omakielistä radio-ohjelmaa nimeltään Radio Globe, missä edustettuina ovat olleet persian, kayahin (myanmari-laisten) ja venäjän kielet. Radiotoiminnan tarkoitus oli antaa maahanmuuttajille tietoa omalla kielellä Rovaniemen tapahtumista ja tukea sekä kehittää lasten ja nuorten omakielistä äidinkielen osaamista. Radiotyötä tekevät koulutettiin tehtävänsä ja sääntöinä radio-ohjelman tekemisessä olivat esimerkiksi poliittisten ja uskonnollisten asioiden karsiminen ohjelmista. (Loppuraportti 2007.)

Vuonna 2006 tehdyn rahoituspäätöksen mukaan hankkeen puitteissa on tarkoitus tehdä opintomatka Tukholmaan, pääkaupunkiseudulle ja Pohjois-Suomen alueelle. Tavoitteena on hankkia tietoa vapaaehtoistyön käytännöistä. Lisäksi tavoitteena on tuolloin ollut käydä kou-

lutustilaisuuksissa muun muassa Helsingissä ja Oulussa. (Rahoituspäätös 2006.) Hankkeen työntekijät luovat yhteistyösuhteita Ruotsiin Luleån kaupungin maahanmuuttajapalveluun. Vuonna 2008 tehdään vierailu Luulajaan ja vaihdetaan kokemuksia sekä tietoa. Myös Luulajassa on karennipakolaisia ja Rovaniemen karenceja viedään sinne kevään 2008 aikana vierailulle. Luleåssa toimii Vän -familj -toiminta, missä ystäväperheet auttavat pakolaisia sopeutumaan Ruotsiin ja sen kieleen. Lisäksi hankkeen työntekijät ja maahanmuuttajatoimiston edustajat tekevät opintomatkan Hollantiin ja Belgiaan. Tavoitteena on saada tietoa kotoutumisesta ja sen innovatiivisista ratkaisuista. Näillä mailla on pitkä kokemus pakolaisten vastaanottamisesta. Myös Belgian Brysselissä tapahtuvaan lainsäädäntö- ja ihmisoikeustyöhön on tarkoitus päästä tutustumaan. (Rahoituspäätös 2007.)

Rahoituspäätöksen 2007 mukaan hankkeen työntekijät toteuttavat opintomatkan Helsinkiin SPR:n Asumisapu -projektiin, Jyväskylän pakolaistyöhön ja maahanmuuttajille suunnattuihin projekteihin ja heidän omiin yhdistyksiinsä. Hankkeen työntekijät osallistuvat ERF-projekteille suunnattuihin koulutuksiin eri puolella Suomea ja Rovaniemen kaupungin työntekijöille osoitettuihin koulutuksiin sekä muualla Suomessa järjestettäviin koulutuksiin, joista on hyötyä hankkeen toteuttamiselle. Hankkeen työntekijöille järjestetään yhdessä maahanmuuttajatoimiston työntekijöiden kanssa työnohjausta. (Rahoituspäätös 2007.)

Muuna toimintana hankkeessa on tarkoituksena rahoituspäätöksen (2006) mukaan kehittää käytännönläheinen malli puuttua nopeasti korjaamaan tilanteita, joissa rasismia ja syrjintää esiintyy. Erilaisia menettelytapoja kehitetään ennaltaehkäisevään toimintaan. Lisäksi tavoitteena on kehittää kansainvälisyyskasvatusta. (Rahoituspäätös 2006, 4.) Vuoden 2007 rahoituspäätöksen mukaan kotokaveritoiminta sinällään on parasta suvaitsevaisuuden edistämistä ja rasismin ja syrjinnän ehkäisyä. Kotokaverit ottavat kotoutujat mukaan arkielämäänsä ja näin myös naapurit, sukulaiset ja tuttavat saavat tietää kotoutujista ja pakolaisuudesta. Kotokaveritoiminta nähdään kansainvälisyyskasvatuksena. Kotokaveritoiminta syvenee ja uusia kotokavereita koulutetaan seuraaville Rovaniemelle saapuville kiintiöpakolaisille. Yhteistyötä Rovalan Settlementti ry:n Rikos- ja riita-asioiden sovittelutoimiston kanssa jatketaan. (Rahoituspäätös 2007.)

Hankkeen niin kutsutut kotokaverit ovat vapaaehtoisia kantaväestöön kuuluvia Rovaniemeläisiä henkilöitä. Kotokaveri voi toimia aktiivisesti, jolloin hän on sitoutunut vapaaehtoistoimintaan säännöllisten tapaamisten puitteissa. Kotokaveruus voi olla myös satunnaista, jolloin

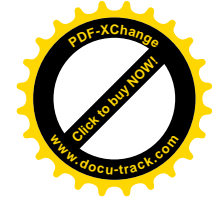

sitoutuminen pakolaisperheen arkeen ja hankkeen vapaaehtoistoimintaan ei ole säännöllistä. Hankkeen ensimmäisen vuoden loppuraportin mukaan vuodenvaihteessa oli yhteensä neljäkymmentäviisi kotokaveria, joista kolmekymmentäkuusi oli aktiivikotokavereita. Kotokavereina toimivat henkilöt ovat nuoria opiskelijoita, työssä käyviä ja eläkeläisiä. Ikähaitari on kahdeksastatoista kuuteenkymmeneenhdeksään ja mukana on useita pariskuntia. (Loppuraportti 2007, 8.)

Hankkeen työntekijät ovat yhdistäneet kotoutujat ja kotokaverit heti pakolaisten maahan saapumisen jälkeen. Tutustuminen ja kotokaveritoiminnan selittäminen tapahtui yhdessä hankkeen työntekijöiden, tulkin, kotokavereiden ja kotoutujien kanssa heidän kodissaan. Hankkeen työntekijät ovat olleet mukana ensimmäisellä tutustumiskäynnillä, mutta myös muilla käynneillä kotokavereiden toiveiden mukaan. Kotokavereiden koulutuksissa on painotettu sitä, että kotokaverit saavat tukea hankkeen työntekijöiltä ja hankkeen toimistolla voi tarvittaessa pistäytyä keskustelemaan. Hankkeen työntekijöihin on voinut ottaa yhteyttä myös puhelimitse tai sähköpostitse. Lisäksi kotokavereille on lähetetty kuukausittain henkilökohtainen kirje, jossa on kerrottu tulevista tapahtumista ja teemapäivistä. Kotokavereille on järjestetty kerran kuussa työnohjauksellinen "purkupaikka", jossa aktiivisesti toimivat kotokaverit ovat voineet käsitellä ajatuksiaan ja kokemuksiaan kotokaveritoiminnasta. Työnohjaajana on toiminut projektipäällikkö. (Loppuraportti 2007.)

Kotokavereiden toimintaa on tuettu myös aineellisesti hankkimalla linja-autokortteja ja korvattu toiminnasta aiheutuvia kuluja. Lisäksi kotokavereiden ja kotoutujien käyttöön on hankittu KKI (kunnossa kaiken ikää) -kortteja, uimalippuja ja kävelysauvoja, jotta he voisivat viettää yhdessä kotoutujien kanssa vapaa-aikaa ja harrastaa liikuntaa. Kotoutuja naisille on järjestetty käsityökerho ja leivontakurssi, jotka toteutti 4H -yhdistys. Kotokaverit ovat olleet mukana kurssilla ja/tai hoitaneet kotoutujien lapsia sillä välin, kun perheen äiti on osallistunut kerhoon tai kurssille. Samantyyppisesti kotokaverit ovat olleet mukana miespuolisille kotoutujille tarkoitettussa puukäsityökurssissa. (Loppuraportti 2007.)

Hanke on järjestänyt myös erilaisia retkiä asiakkailleen sekä yhteiset kevät- ja joulujuhlat. Kotoutujille järjestettiin maksuton kirpputori, josta sai hakea vaatteita ja kodintarvikkeita. Hankkeen yhteistyökumppaneiden työntekijät ja kotokaverit toivat omia ja tuttaviensa käytettyjä tavaroita myanmarilaisten kotoutujien ja muiden pakolaisena Rovaniemelle muuttaneiden haettavaksi. (Loppuraportti 2007.)

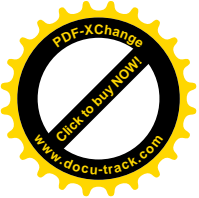
Thaimaan leiriltä tulleille myanmarilaisille pakolaisille on järjestetty kesäkoulu heinäkuussa 2007. Keskeisin tavoite kesäkoulussa oli ohjata suomenkielen alkeissa ja antaa tietoa Suomen yhteiskunnasta. Kesäkoulussa arvioitiin pakolaisten uuden kielen oppimisen kykyjä ja siten Rovalan opettajat saivat tietoa millaisiin tasoryhmiin kotoutujat voitiin jakaa syksyllä varsinaisen opiskelun alkaessa. Kesäkoulun järjestäminen on perusteltua oppimismotivaation vuoksi. Jos kielen opetus alkaa vasta muutaman kuukauden kuluttua Suomeen saapumisesta, oppimismotivaatio voi olla matalampi. Pienille lapsille järjestettiin samaan aikaan päiväkotiin valmentava kerho ja kouluikäisille puolestaan kouluun valmentava kesäkerho, joka oli Mo-niNetin suunnittelema ja toteuttama. (Loppuraportti 2007.)

Hankkeen tiedotus on tapahtunut sanomalehden ja ilmaissanomalehtien välityksellä. Myös päiväkodeissa, kouluissa ja yhdistyksissä hankkeen toiminnoista on tiedotettu. Hankkeesta on laadittu esite, jota on jaettu erilaisissa tapahtumissa. Hankkeesta on tehty artikkeleita ja haastatteluita, joita on julkaistu eri ammattilehdissä ja paikallisradiossa. Yleisradio on käsitellyt hanketta Silminnäkijä -ohjelmassa. (Loppuraportti 2007.)

5 Arviointitutkimuksen tehtävät, ongelmat ja kysymykset

Arvioinnin tarkoitus määrittää tutkimuskysymykset ja siihen vaikuttaa niin tilaaja kuin arvioinnin tekijä hypoteesein ja teorian tarkastelun avulla. Arviointikysymykset sanelevat myös miten vastauksia kysymyksiin saadaan eli menetelmät. (Robson 2000, 122–123.) Tutkimuskysymykset ovat muotoutuneet minun ja projektityöntekijöiden yhteistyönä. Olen saanut suuntaviivoja kysymysten asetteluun lukemalla hankkeen suunnitelmia sekä väli- ja loppuraportin. Lisäksi Euroopan unionin hankkeiden arvioinnin viitekehykset, joista teoriaosuudessa kerroin, ovat vaikuttaneet tutkimuskysymysten laadintaan. Tutkimuskysymyksiä on kolme kappaletta ja ne ovat seuraavat:

1. Millaisia toimintamalleja pakolaisten ensivaiheen kotoutumiseen on kehitetty ja ovatko ne olleet tarkoituksenmukaisia ja toimivia?
2. Miten hankkeessa on kehitetty Rovaniemellä jo olemassa olevia kotouttamistoinenpiteitä?

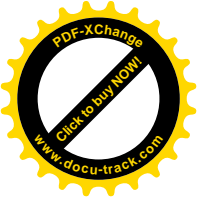
3. Onko hankkeen myötä pakolaisten ja kantaväestön välinen vuorovaikutus, osallisuus ja suvaitsevaisuus lisääntynyt?

6 Menetelmät ja aineiston hankinta

Kuten Robson (2000,151) sanoo, on käytännön arviointia varten useissa tapauksissa olemassa valmiita aineistoja, joita organisaatiot itse tuottavat. Kaveriksi kotopolulle -hankkeella oli tarjota minulla kaksi virallista hankesuunnitelmaa sekä väli- ja loppuraportit hankkeesta. Robson (2000, 152) kuitenkin muistuttaa, ettei kyseisiä raportteja ole tehty vain arviointia varten ja sudenkuoppiakin niistä löytyy. Esimerkiksi hankesuunnitelma on voinut muokkautua ajan saatossa eivätkä toiminnot ja tavoitteet ole enää samoja kuin suunnitteluvaiheessa ja tämä vaikuttaa arviointiin. Valmiiden aineistojen lisäksi ja tueksi keräsin aineistoa haastattelemalla, jotteivät tulokset vääristyisi. (Robson 2000, 151–153.) Arviointikysymysten perusteella olen valinnut aineiston keruumenetelmiksi valmiiden hankkeessa tuotettujen raporttien tarkastelun sisällön analyysiä käyttäen ja teemahaastattelun asianosaisille henkilöille. Luotettavaa tietoa kysymysten vastauksiin saan haastattelemalla hankkeen työntekijöitä, asiakkaita ja vapaaehtoisia sekä viranomaistahoja ja yhteistyökumppaneita. (Ks. Robson 2000, 124.)

Robsonin (2000, 154) mukaan arvioija ei voi lähteä haastattelemaan jokaista asianosaista vaan heistä on aika ja kustannus rajoitteiden puitteissa tehtävä otos. Otos tässä yhteydessä tarkoittaa hieman eriä kuin tilastollinen otos. On tärkeää ja mielenkiintoisempaa huomioida aineiston edustettavuus kuin valita haastateltavia umpimähkään. (Robson 2000, 124 & 155.) Olemme yhdessä hankkeen työntekijöiden kanssa tarkkaan pohtineet keitä viranomaistahoja ja yhteistyötahoja arvioinnin kannalta tarvitsemme. Mielestäni on tärkeää saada monipuolisesti kuuluviin eri kentillä toimivien asianosaisten ääni ja erityisesti asiakkaiden ääni.

Ennen haastattelua informoin haastateltavat arviointitutkimuksesta, jotta saisin mahdollisimman hyvän ja monipuolisen aineiston. Luottamus rakentuu Ruusuvuoren ja Tiittulan (2005, 41) mukaan haastattelijan ollessa avoin ja totuudenmukainen tutkimuksen tarkoituksesta. Anna Rastas (2005, 79) muistuttaa, että haastattelu voi onnistua vain jos haastateltava ja haastattelija ymmärtävät toisiaan. Kulttuurierot voivat koitua haasteeksi haastattelulle, jollei haastateltava ole perehtynyt lainkaan haastateltavan kulttuuriin. Haastateltaessa pakolaisia on pyrit-

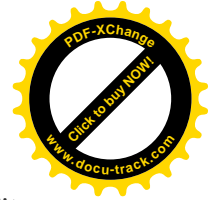

tävä huomioimaan kielelliset ja kulttuuriset erot. Tutkijan täytyy huomioida, että hänen oma ja haastateltavan tapa ymmärtää asioita vaikuttavat haastatteluun ja sitä kautta aineistoon. (Rastas 2005, 82 & 92–93.)

Teemahaastattelussa samat teemat ja aihepiirit ovat kunkin haastattelun runkona, mutta kysymysten muotoilu ja järjestys voivat vaihdella. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 11.) Robsonin (2000, 140) mukaan on hyvä joskus yhdistää puolistrukturoitu ja strukturoitu haastattelumenetelmä. Voidaan vaikkapa haluta kysyä jokaiselta haastateltavalta muutamaan tarkkaan kysymykseen vastaus, mutta osa kysymyksistä voi olla erimuotoisia ja jopa aivan erilaisia. (Robson 2000, 140.) Tein koehaastattelun sosiaalialaa opiskeleville henkilöille. Koehaastattelussa pystyin tarkistamaan kysymysten ymmärrettävyyden ja paransin teemahaastattelua sujuvammaksi.

Haastattelin arviointitutkimusta varten hankkeen työntekijöitä, viranomais- ja yhteistyötahoja sekä vapaaehtoisia kotokavereita ja kotoutujia. Hankkeen asiakkaista haastattelin vain vuonna 2007 Rovaniemelle saapuneita pakolaisia ja heidän kotokavereitaan. Liitteenä ovat haastattemieni viranomaisten ja yhteistyötahojen edustajien nimet, ammattinimikkeet ja tahot. Useat vapaaehtoiset kotokaverit toimivat hankkeessa yhdessä puolisonsa kanssa ja tämän vuoksi tein myös parihaastatteluita. Myös useita kotoutujia haastattelin pariskunnittain. Koin, että juttua tuli näin haastatteleamalla ehkä vieläkin enemmän ja laajemmin. Vapaaehtoisista kotokavereista haastattelin niin aktiivisia kuin satunnaisia kotokavereita. Joukossa oli myös sellaisia vapaaehtoisia, jotka olivat ottaneet uuden yksilön tai perheen tuettavakseen kotopolulla. Nimensä mukaan aktiivisesti pakolaisen apuna olevalla kotokaverilla on yksi tai useampi perhe tai yksilö kaverinaan, jota tai joita hän tukee ja auttaa sekä on kaverina. Satunnainen kotokaveri tapaa perhettä tai yksilöä vain silloin tällöin tai sitten hän toimii hankkeen järjestämien kurssien, retkien ja tapahtumien avustajana.

Yhteensä äänensä tälle arviointitutkimukselle on antanut yhdeksän kotokaveria. Heidän haastattelunsa kestivät viidestätoista minuutista tuntiin ja kymmeneen minuuttiin ja litteroitua aineistoa niistä kertyi viisikymmentäseitsemän sivua. Kotoutujia haastatteluihin osallistu kaksitoista henkilöä. Nämä haastatellut kotoutujat ovat myanmarilaisia ja somalialaisia henkilöitä. He olivat kaikki täysi-ikäisiä ja ikähaitari ulottui nuorukaisista eläkeikäisiin. Nämä haastatellut olivat kestoltaan reilusta kymmenestä minuutista puoleen tuntiin. Litteroitua aineistoa kertyi viisitoista sivua. Hankkeen työntekijöiden haastattelut olivat kestoltaan reilusta puolesta

tunnista puoleen toista tuntiin ja viranomaisten sekä yhteistyötahojen haastattelut kestivät noin puoli tuntia. Yhteensä litteroitua ainoista näistä kertyi viisikymmentä viisi sivua. Aineisto oli mielestäni laaja ja monipuolinen, mutta silti helposti käsiteltävä. Tulostin eri haastatteluryhmien mukaan haastatteluiden ensimmäiset sivut eri väreillä helpottamaan aineiston käsittelyä. Koodasin aineistoa pala kerrallaan tietyillä merkeillä ja eri väreillä. Jokaisessa vaiheessa tarkastin mitä sanottavaa eri haastateltavalla asiasta oli.

7 Arviointitutkimuksen eettisyys

Arvioinnissa on aina kyse jonkin asian arvottamisesta. Arvioija luo kriteerit, joiden mukaan hän tuo ilmi arviointikohteen heikkoudet, vahvuudet ja kehittämispisteet. (Virtanen 2007, 36–37.) Käytännön tutkimuksen teossa arvioijan ja kaikkien arvioon vaikuttavien omat arvot piirtyvät esiin arviointitutkimuksessa. Esimerkiksi arviointitutkimuskysymysten asettelu, aineiston keruu menetelmä ja analyysitapa jo itsessään ovat arviointitutkimuksen moraalisten päätöstehtävien areenoita. Toisaalta arvioinnin eettiset kysymykset voivat koskea arvioinnin tekijän ja tilaajan välisiä suhteita. Jos arvioinnin tilaaja saakin arvioinnista tuloksia, jotka eivät ole hänelle mieleisiä, voi seuraava arvioitava palvelu tai hanke langeta jonkun muun arvioitsijan käsiin. Arvioinnin tekijän täytyy pohtia moraalisia kysymyksiä läpi tutkimuksen teon ja toimittava moraalisesti oikein. (Virtanen 2007, 50–51.)

Kaveriksi kotopolulle -hanke tarvitsi puolueettoman arvioitsijan ja arvioinnin tuli tapahtua hankkeen toiminnan loppuvaiheessa. Ensimmäinen eettinen kysymys liittyi siis siihen, kuka on sopiva ja puolueeton arvioinnin tekijä. Ensitöikseni ryhdyin tekemään tutkimussuunnitelmaa ja tässä vaiheessa yhteistyö hankkeen työntekijöiden kanssa oli hyvin tiivistä. Ryhtyessäni arviointityöhön olivat eettiset kysymykset aluksi sellaisia, kuten mistä ja miten saan luvan arviointitutkimuksen tekemiseen. Läpi tutkimusprosessin monenlaiset eettiset asiat olivat ajankohtaisia. Luvan arviointitutkimuksen tekemiseen sain (Liite 1) Rovaniemen kaupungin vs. sosiaali- ja terveystoimintajohtajalta Markku Oinaalalta. Lupa myönnettiin minulle tietyin ehdoin. Esittelin ensiksi tutkimussuunnitelmani. Sen jälkeen keskustelimme erityisesti tutkimuksen eettisistä kysymyksistä, jotka liittyivät muuan muassa aineiston hankintaan, käyttöön ja hävitykseen. Tutkimuksessani on Oinaalan mukaan noudatettava henkilörekisterilakia ja asiakirjo-

jen julkisuuslain säännöksiä. Henkilörekisterilain on nykyisin korvannut henkilötietolaki (Tietosuoja-valtuutetun toimisto 2008).

Vapaaehtoisista kotokavereista tai kotoutujista minulle ei muodostunut rekisteriä. Valitsin haastateltavat kotokaverit arpomalla projektityöntekijän kanssa käyttäen hankkeen omaa rekisteriä. En kysynyt hankkeen asiakkailta henkilötietoja. Tunnistettavuuden estämiseksi koodasin jokaisen vastaajan omalla numerollaan ja niin, ettei esimerkiksi kansalaisuus paljastu. Tutkimusluvan (Liite 1) ja haastattelusuostumuksen (Liite 2) mukaisesti säilytän materiaalin myöhempään pro gradu -tutkielmani tekemiseen. Tuhoan äänimateriaalin ja säilytän vain litteroidun aineiston. Koen, että ääni on tieto ja tunniste, josta henkilöllisyys voidaan helposti tunnistaa. Litteroidusta aineistosta olen poistanut haastateltavieni mahdollisesti mainitsevat nimet, joita olivat usein oma tai puolison nimi. Asiakirjojen julkisuuslain säännösten mukaisesti olen saanut tutkimustarkoitusta varten projektipäälliköltä hanketta koskevat kaksi virallista hankesuunnitelmaa sekä väli- ja loppuraportit hankkeesta. Lisäksi tutkimukseni on julkinen eli kaikkien niin haluttaessa luettavissa.

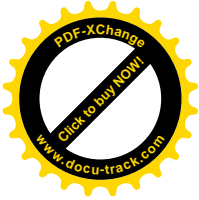
Saatuani luvan tutkimuksen tekemiseen minulla oli mahdollisuus ryhtyä haastatteluiden tekemiseen. Haastattelin nimettömänä hankkeen asiakkaita eli kotoutujia ja kotokavereita. Niiden, ammattinimikkeen ja tahon kysyin ja kirjasin ylös (Liite 4) kaikilta haastattelemltani hankkeen työntekijöiltä sekä yhteistyö- ja viranomaistahoilta. Ennen haastatteluita kerroin minkä vuoksi haastattelen ja että aineistoa käytetään ainoastaan tutkimustarkoitukseen. Koen, että henkilöt, jotka työnsä puolesta ovat osallisia Kaveriksi kotopolulle -hankkeeseen jollain tapaa voivat paljastaa henkilötietojaan. Lisäksi tutkimuksen todenmukaisuus mielestäni lisääntyy, kun nämä tiedot on merkitty tutkimukseen. Kotoutujille annoin ennen haastattelua saatekirjeen (Liite 3), jonka myös luin ääneen. Näin toimimalla halusin varmistaa sen, että ihmiset todella saavat valita ryhtyvätkö haastatteluun vai eivät (Kuula 2006, 61–62). Käytin mayanmarilaisten kotoutujien kanssa tulkkia apunani eikä ketjutulkkauksia tilanteita tullut vastaan. Tulkin käyttö oli ehdotonta, sillä useat haastateltavista eivät olleet englannin eivätkä suomen kielen luku- tai kirjoitustaitoisia. Somalialaisten kanssa keskustelimme haastattelussa englanniksi ja se sujui hyvin.

Syy minkä takia haastattelin niin useaa vapaaehtoista kotokaveria ja kotoutujaa on siinä, että halusin saada niiden ihmisten äänen kuuluville, joita tämä arviointi eniten koskettaa. He ovat kaiken toiminnan lähtökohta hankkeessa ja siksi myös arvioinnissa. On mielestäni selvää, että

viranomaisten ja yhteistyötahojen ääni tulee kuuluviin tämän tyyppisessä arvioinnissa ja siksi haastattelin heitä. Koin myös tärkeäksi haastatella molempia hankkeen työntekijöitä, sillä heillä on omasta organisaatiostaan ja työnteostaan paras ja oikein mielipide. Tulososiossa käyttämissäni suorissa haastattelujen lainauksissa olen poistanut tunnistettavuutta siten, etten kerron henkilöiden kansallisuutta, sukupuolta, ikää tai tarkkaa viranomais- ja yhteistyötahoa. Olen myös poistanut murteen sävyjä haastatteluotteista, jottei tunnistettavuus olisi mahdollista. (Kuula 2006, 200–204.)

Tutkijan position vaikutuksen tutkimukseen pyrin ymmärtämään koko tutkimusprosessin ajan. Eettiset valinnat ovat olleen lopulta minun päätettävissä tätä työtä tehdessä, vaikka apua olen saanut paljon hankkeen työntekijöiltä. Yhteiskuntatieteitä opiskelevana minulla on hyvät valmiudet ryhtyä arvioinnin tekemiseen. Pääaineena on kuntoutustiede ja sivuaineina hallintotiede, sosiaalityö sekä arvioinnin ja ennakkoinnin opinnot. Myös kahden viikon tutustumisen omainen harjoittelu Kaveriksi kotopolulle -hankkeessa keväällä 2008 on antanut minulle ensiarvoisen tärkeää taustatietoa arvioitavasta aiheesta. Tuon harjoittelun aikana olin apuna laatimassa hankkeen tekemää sähköpostikyselyä kotokavereille. Olen myös saanut nähdä kyselyn vastaukset ja niillä on ollut vaikutusta tämän arviointitutkimuksen kysymysten asetteluun. Toisaalta voidaan ajatella, että tämä taustatieto asettaa minulle tiettyjä ennako-oletuksia hankkeesta. Robsonin (2000, 126) mukaan arvioijalla voi olla arvioitavasta aiheesta vain pieni tai rajallinen tietämys ja tämän vuoksi aiheesta on otettava selvää sekä etsittävä tietoa usealta eri näkökannalta. Ensimmäisenä olen perehtynyt hankkeen aiheeseen monipuolisesti kirjallisuuden pohjalta. Rastaa (2005, 94–95) mukaan tutkijan on hyvä huomioida, että oma positio vaikuttaa haastatteluista saatuun aineistoon ja siten koko tutkimukseen. Tutkijan oma kulttuuri, naiseus ja sosioekonominen asema ovat näitä vaikuttavia asioita varsinkin silloin, kun haastateltavana on eri kulttuuria edustava henkilö. Rastas neuvoo, kuinka haastattelutilanteen alussa voi vaikkapa ottaa kulttuurierot ensimmäiseksi puheenaiheeksi. Kotoutujalta voi kysyä kuinka hyvin suomalaiset tietävät heidän kulttuuristaan. Haastattelija voi myös kertoa suoraan, että hän ei tiedä kotoutujan kulttuurista paljoa ja jos haastattelutilanteessa tai kysymyksissä on jotain loukkaavaa, siitä voi kertoa. Tasavertainen kohtaaminen voi toteutua paremmin, kun heti aluksi lievennetään kohtaamisen jännitteitä. (Rastas 2005, 94–95 & 100–101.)

8 Hankkeen tarkoituksenmukaisuus

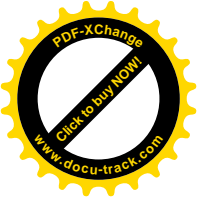
8.1 Hanke Rovaniemelle

Rovaniemelle on otettu kiintiöpakolaisia vuodesta 1989 lähtien. Viime vuosina kiintiö on ollut kolmekymmentä, mutta vuonna 2007 kaupunki nosti pakolaiskiintiön kahdeksaankymmeneen. Oli ilmeistä, että uusia tehokkaita työvälineitä kotoutumisen edistämiseen täytyi kehittää ja Kaveriksi kotopolulle -hanke oli näin osittain hyvin perusteltu. Rovaniemellä toimii laaja yhteistyöverkosto pakolaisten kotouttamistyön hyväksi. Ennen Kaveriksi kotopolulle -hanketta oli pohdittu sitä, kuinka kotouttamistyötä voitaisiin tehdä siten, että se olisi lähempänä kotoutujan arkea ja sitä kuinka verkostoja voitaisiin käyttää tehokkaammin kotoutumisen edistämiseksi. Tiedettiin, että kotoutumisessa tarvitaan kantaväestön ja kolmannen sektorin aktiivista roolia viranomaistyön tueksi sekä pakolaisen valtaistamiseksi ja osallistamiseksi kohti täysvaltaista yhteiskunnan jäsenyyttä. (Rahoituspäätös 2007.)

”...tietenkin se, että se tukisi sellaista joustavaa kotoutumista. Että tavallaan mua aina on häirinny se, että monet niinkö tuota nää palvelut on jotenkin, että ihminen käy niinkö jossakin tai sille tarjotaan joku palvelu ja se tavallaan niinku jää siihen, et se ei sitten tavallaan niinku kannu pitemmällä tähtäimellä. Että semmosta joustavaa integroitumista tähän yhteiskuntaan. – – Mutta tietenkin se, että sittenkö se on siihen kantaväestöön kontaktit niin vähäisiä, että tietenkin se, se nimenomaan siinä, että tulis niitä kontakteja siihen kantaväestöön ja tuota niin ihmiset oppis näitä suomalaisia tapoja ja suomalaiset oppis myöskin sitten maahanmuuttajien tapoja, et se sulautuminen olis niin ku semmosta, että se varmaan.” (Viranomaisen/yhteistyötaho N4)

Rovaniemen kaupungissa on tehty maahanmuuttajatyötä kohta parinkymmenen vuoden ajan ja hanke olikin alun perin suurelta osin maahanmuuttajatoimiston työntekijöiden suunnittelema. He olivat työssään huomanneet puutteita ja kehittämisen pisteitä kotoutumisen edistämiseksi. He halusivat kehittää viranomaistyön rinnalle palveluita, jotka tukisivat asiakkaitten kotoutumista ja kotoutumispolkua sekä kantaväestöön integroitumista. Ideoimassa ja suunnittelemassa toki olivat mukana myös ERF rahoitusasioista vastaava henkilö ja TE-keskuksen suunnittelija sekä muita maahanmuuttajatyötä tekeviä yhteistyökumppaneita. Ideaa hankkeelle lainattiin kanadalaisesta Host -hankkeesta, missä kantaväestöön kuuluvia asukkaita toimi vapaaehtoispuhjalta maahanmuuttajille niin sanottuina isäntinä. (Rahoituspäätös 2007; Citizenship and immigration Canada 2007.)

8.2 Kotokaveritoiminnan merkitys kotoutujalle

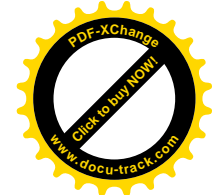
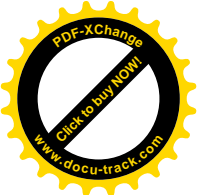
Kaveriksi kotopolulle -hanke on ollut perusteltua sen vuoksi, että sen toiminnalla on ollut suuri merkitys pakolaisten kotoutumiseen. Erityisesti hankkeen pääidealla eli kotokaveritoiminnan organisoimisella on ollut suuri merkitys kotoutujille. Kotokaverit ovat tehneet kotoutujien kanssa valtavasti erilaisia asioita ja toisaalta he ovat olleet antamassa psykososiaalista tukea kotoutujille. Yksi tärkein asia, mitä kotokaveri on kotoutujan hyväksi tehnyt, on keskustelukumppanuuden antaminen ja nimenomaan suomeksi. Suomen kielellä puhuminen jonkun muunkin henkilön kuin kielen opettajan kanssa on kotoutujille materiaalista tukea tärkeämpää. Tietysti kotokaverit ovat auttaneet kotoutujia löytämään edullisia kodintarvikkeita ja huonekaluja ja siitä avusta kotoutujat ovat myös kiitollisia. Jossain kohdin on kuitenkin kotoutuja itse halunnut vetää rajan. Esimerkiksi kotokaverin ainainen leipomistarvikkeiden ostaminen on tuntunut liialliselta.

”Niin tähän asti on kaikki asiat hyödyllistä mitä kotokaveri on tehnyt tähän asti, erityisesti lasten harrastukset esimerkiksi tuo uimahalli. Tai lapsella on sairaala- tai lääkäri-aika, se tärkeää, itse ei pysty tekemään mitään, mutta kotokaveri auttaa.” (Kotoutuja N1)

”Kotokaverit ovat ystävällisiä. Jos ei ymmärrä jotakin, niin selittävät huolellisesti. – – Kotokaverilla on työtä joka arkipäivä, sen lisäksi tulee auttamaan. Se on meillekin hankala ymmärtää.” (Kotoutuja N2)

Myös kodin pienet kunnostustyöt ovat sujuneet kotokavereiden tarjoaman avun vuoksi hyvin. Lamppuja on vaihdettu ja verhoja asennettu yhdessä. Kaupassa käynti ja siihen liittyvä keskustelu ovat myös tärkeitä. Erityiseen merkitykseen nousevat lääkärissä asioinnit. Erityisesti viikonloppuisin maahanmuuttajatoimiston ollessa kiinni voi kotokaveri olla hyvinkin ainoa, jolta voi pyytää apua lääkärissä asiointiin. Lisäksi lasten harrastuksiin liittyvät asiat ovat kotokavereiden ansiosta sujuneet mallikkaasti. Uimassa käyminen ja jalkapallon pelaaminen lasten kanssa on koettu tärkeäksi kotokavereiden antamaksi tueksi.

”Kotokaveri tulee käymään, käymässä kotona keskustelemme mitä tarvitsee ostaa kaupasta, muita asioita keskustelemme. – – Minun kotokaveri asuu keskustassa, ja sitten hän tulee tänne kerran kuukaudessa, liian vähän minun mielestä liian vähän aikaa, jos

hän tulee haluamme keskustella ja suomen kiellä. sillä kehitämme suomen kielen tasoa, minun mielestäni.” (Kotoutuja N11)

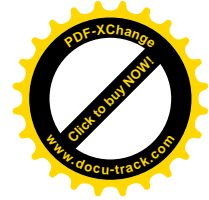
”Itse asiassa ilman heitä kotoutumisemme olisi ollut joiltain osain hankalampaa, koska he ovat kertoneet niin monista asioista meille. Heidän ystävyytensä on todella auttanut meitä integroitumaan tähän yhteiskuntaan. Niinpä ymmärrämme nyt paljon enemmän asioita. Ilman heitä olisimme voineet jäädä hieman pimentoon joissain asioissa.” (Kotoutuja N13)

Pääasiassa kaikki kotokavereihin liittyvät asiat koettiin kotoutujien mukaan positiivisiksi. Yhdellä haastattelemallani perheellä kotokaverit eivät ole käyneet useaan kuukauteen. Syynä on ollut kotokaverin sairaus. Kotoutujat toivoivat kovasti, että tuo samainen kotokaveri palaisi heidän ystäväkseen ja tuekseen. Suomen kielen oppiminen luonnollisessa ympäristössä on jäänyt vähälle kotokaverin ollessa poissa toiminnasta useiden kuukausien ajan. Usea kotoutuja mainitsee sen, että tapaaminen kotokaverin kanssa vain kerran kuussa on liian vähän suomen kielen oppimisen kannalta. Toisaalta mainitaan myös oma ajanpuute. Koulu ja lasten harrastukset ja muu asioiden hoitaminen vievät paljon aikaa myös kotoutujilta itseltään eikä aina tapaamisten sopiminen ole helppoa. Jatkossa kotokavereita halutaan nähdä, sillä kotoutuminen ei ole vielä edistynyt kovin pitkälle. Suomen kieltä halutaan oppia paljon enemmän. Kotokavereita pidetään niin ystävinä kuin auttajina. Toisaalta heitä pidetään kuin sukulaisina, isänä ja äitinä.

9 Kohderyhmät

9.1 Kohderyhmien tavoittaminen

Kohderyhmän tavoittaminen on hankkeessa toteutunut hyvin. Pilottiryhmän saavuttamisessa tavoitteet ylitettiin reippaasti. Rahoituspäätöksen 2006 mukaan tavoitteena oli saada 25 vapaaehtoista kotokaveria, mutta heitä saatiin rekrytoitua pysyvään toimintaan noin 50 henkilöä. Pieni osa heistä on lopettanut toiminnan. Toisaalta koko hankkeen toiminnan aikana vapaaehtoisia on tullut lisää mukaan toimintaan. Osa ensimmäisistä kotokavereista on ottanut jo uuden perheen tai yksilön autettavakseen ja tuettavakseen kotopolulla. Burman pakolaiset puolestaan tavoitettiin pilottiryhmästä eli vuonna 2007 tulleista sataprosenttisesti. Heiltä kaikilta kysyttiin, että haluavatko he kotokaverin eikä kukaan kieltäytynyt. Heidän jälkeensä myöhemmin tulleille somaleille ja irakilaisille on annettu kotokaveri tarpeen mukaan. Myanmar-

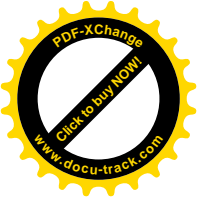

laisten valinta pilottiryhmään oli aiheellinen, sillä heille länsimainen kulttuuri tapoineen on vieraampaa kuin esimerkiksi irakilaisille tai somaleille.

”He (somalit) vähemmän tarvitsivat konkreettista apua. Englanti oli heillä toisena tai kolmantena kielenä, osasivat hoitaa asioitaan, niin se ensivaiheen tarve oli pienempi. Ei tarvii opettaa käestä pitäen kaikkia hellan käytöstä vessan vetämiseen, oven lukittamiseen, bussilla ajamiseen, puhelimen käyttöön. – – Sitten vielä tänä keväänä (2008) tuli karen ryhmä Burmasta ja sitte on tullu irakilaisia Syyriasta ja Turkista, he on eläny länsimaisissa olosuhteissa, aivan erilainen elintaso, koulutustaustat ja taidot. Se tarve heillä kotokaverilla on erilainen ja vaatimukset ja odotukset. Siinäki totta kai tarvii sitä tukea. Kun meillä ei oo vapaaehtoisia kaikille, enää, ei oo saatu tänä vuonna, et jokaiselle perheelle ois antaa esimerkiksi pariskuntaa. Sitten on pitänyt pikkusen priorisoida ja kattoo mikkä on ne perheet mitkä tarvii eniten tukea. On lähetty siihen, että nää Burmasta tulleet tulevat niin erilaisista olosuhteista, että on lähetty ensin hakemaan heille perheitä kotokavereita, sen jälkeen sit pikkuhiljaa mitä on tullu uusia niin irakilaisille.”
(Hankkeen työntekijä N6)

Toisena toimintavuotena hanke ei ole saanut rekrytoitua ensimmäisen vuoden tapaan vapaaehtoisia kotokavereita ja tämän vuoksi on täytynyt pohtia tarkkaan keille kaikille kotokaveri voidaan osoittaa. Ensimmäisenä jonossa ovat olleet myanmarilaiset pakolaiset ja vasta sen jälkeen muut pakolaiset. Tasavertaisuuden nimissä olisi ehkä hyvä tarjota kaikille pakolaisille kotokaveria. Kuitenkaan kaikki eivät sellaista edes halua. Syyksi kotokavereiden vähempään määrään vuonna 2008 uskotaan olevan se, ettei Rovaniemen kokoisessa kaupungissa ole välttämättä kovinkaan paljoa uskallusta tai intoa lähteä tämän tyyppiseen toimintaan. He ketkä ovat innostuneita, ovat jo mukana toiminnassa. Myös opiskelijoiden rekrytointi oli keväällä hankalaa. Opiskelijoiden on usein vaikea sitoutua kesän ajaksi vapaaehtoistoimintaan, koska he muuttavat usein muille paikkakunnille töihin. Rovaniemen ammattikorkeakoulun kanssa alkanut yhteistyö sosionomiopiskelijoiden vapaaehtoisiksi rekrytoimiseen ontui jo alun pitäen aktiivisesta tiedottamisesta ja rekrytoimisesta huolimatta. Sosionomiopiskelijoilla vapaaehtoisuus on ollut vaihtoehtona opintojen suorittamiselle eikä perustu täyteen vapaaehtoisuuteen. Siksi vapaaehtoisuus luultavasti jäi useilla opiskelijoilla valitsematta. Uusia vapaaehtoisia on saatu rekrytoitua reilut parikymmentä. Vain muutama heistä on lopettanut. Koko ajan tulee harvakseltaan mukaan uusia kotokavereita. Syksyllä 2008 kotokavereita on toiminnassa mukana noin viisikymmentä.

”Onhan se ollu mukava tutustua erimaalaisiin. Mieki oon lähtösin tuolta pohjosesta. Enhän mie oo ollu aikasemmin, ko silloin ko muutettiin oliko se 80 luvulla, enhän mie ollu koskaan ollu maahanmuuttajien... Niin vähän ennakkoluuloja. Muutettiin tonne

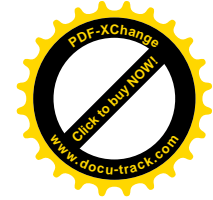
alueelle missä maahanmuuttajia asuu paljon, niin sitten oltiinkin paljon tekemisissä, kävi kylässä ja kaikkea tämmöstä.” (Kotokaveri N6)

Tulevaisuudessa kotokavereiden rekrytoiminen vaatii edelleen tehokasta tiedottamista muun muassa paikallislehdissä ja infotilaisuuksien järjestämisestä. Hankkeessa uskotaan myös, että tehokas keino uusien kotokavereiden rekrytoimiseen on yleisen tietoisuuden lisääminen pakolaisista ja heidän elämästään. Puskaradio on tehokas keino, sillä olemassa olevat kotokaverit levittävät tietämystään tuttavilleen ja sukulaisilleen. Hyvä esimerkki yleisen hyvän tahdon olemassa olosta on pakolaisille järjestetyt kirpputorit, joista he saivat ilman maksua hakea tarvitsemiaan tavaroita vaatteista huonekaluihin. Suuri osa lahjoitetusta tavarasta tuli kotokavereiden ystäviltä ja tuttavilta.

9.2 Valtaistaminen ja osallistaminen

Valtuuttaminen tarkoittaa vallan antamista toiselle ja valtaistuminen puolestaan viittaa vallan ja voiman saamiseen tai ottamiseen. Valtaistumisen synonyymi on empowerment ja kuntoutuksessa se on usein päätavoite. Elämäntapahtumien ja olosuhteiden muutosten aikana ihmisen elämänhallinnan tunne voi vahvistua, jos hän kokee selviytyvänsä elämänsä haasteita ja saa aikaan positiivisia muutoksia elinoloissaan tai elämäntilanteessaan. Tämä tarkoittaa valtaistumista. Siihen liittyy vahvasti itsemääräämisen ja itsenäisyyden tunteen lisääntyminen sekä omien vaikutusmahdollisuuksien ymmärtäminen. Uskotaan, että ammatti-ihmiset voivat valtaistaa asiakkaitaan ja tässä tapauksessa kotoutujia tietäntyyppisellä asiakastyöllä. Siihen tarvitaan asiakkaan omaa aktiivista roolia, jonka asiantuntija hänelle antaa. Esimerkiksi kotoutumispolun suunnittelussa kotoutujan täytyy olla itse mukana ja päättämässä omista tavoitteistaan. (Järvikoski & Härkäpää 2004, 128–134.)

Hankkeen pääajatus on ollut kotokaveritoiminnan luominen Rovaniemelle ja sen tavoitteena on ollut saada pakolaiset kotoutumaan paremmin kaupunkiin ja yhteiskuntaan. Kun ihmiset eivät ole ainoastaan viranomaisten tai kolmannen sektorin tarjoamien palveluiden käyttäjiä, avautuu heille aivan uudenlainen näkökulma kotoutumiseen. Kun kotokaveri on rinnalla kotoutumisprosessissa, on kotoutujan helpompi ottaa kontaktia muuhunkin kantaväestöön. Kotokaverin voidaan katsoa olleen tukemassa vanhemmuutta, sillä he ovat auttaneet kotoutujia

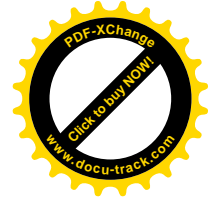
hyvin paljon lapsien hoitoon liittyvissä asioissa. Lisäksi asioiden hoitaminen eri viranomaisissa on kotokavereiden avulla helpottanut myös maahanmuuttajatoimiston työtä.

”Ja sitten tämmönen viranomaistahojen löytyminen tai se, niin asiakkaat ovat rohkastunu tai se kotokaveri on pystynyt rohkasemaan niitä asiakkaita hoitamaan niitä asioita viranomaisissa. Aikasemmin se rohkasija on ollu maahanmuuttajatoimistosta, että mene KEELA:lle ja tämä asia pitää hoitaa näin ja näin. – – Ja täältä on ollu saattaja mukana hoitamassa tai ohjaamassa sitä asiaa. Nyt niinku jotenki tuntuu että se on sujuvasti kotokaverin kanssa sujunu. Käyneet yhdessä tai ohjannu asiakasta menemään itsenäisesti.”
(Viranomaisen/yhteistyötaho N3)

Yksi hankkeen tavoite oli kehittää jo Rovaniemellä olemassa olevia kotouttamistoimenpiteitä. Niissä Kaveriksi kotopolulle -hanke on ollut aktiivisesti mukana. Varsinaista kotoutumissuunnitelmaa hanke ei ole päässyt kehittämään kenenkään kotoutujan kohdalla, mutta useisiin muihin kotoutumista edistäviin toimintoihin on osallistuttu. Näitä ovat muun muassa arjen ohjaus eli miten liikutaan Rovaniemellä, asumisen oppiminen ja eri virastoissa asioimisen oppiminen. Hanke on edistänyt kotoutujien linkittymistä erilaisiin harrastustoimintoihin kuten viljelypalstojen hankkiminen kotoutujille tai kalastuslupien hankkimisessa ohjaaminen. Kaveriksi kotopolulle -hankkeessa on tehty Asumisen opas -vihkonen, jonka avulla maahanmuuttaja oppii helpommin asioita liikkumisessa kaupungilla ja asumisesta omassa kodissaan. Tuota vihkosta voi vieläkin kehittää ja laajentaa edelleen, sillä materiaalia sitä varten on hankkeessa tuotettu.

”Niissä on jotenkin niinkö semmosia portteja ehkä auennu jotenkin helepommin, et tuota niin ja sit esimerkiksi suunnistamaan mennä. Mikä minusta oli yhtäkkiä, kun yhtenä aamuna mies katto suunnistustuloksia niin siellä oli meän asiakkaita. Että niin kyllä se niinkö semmosta on edistänyt, jollakin lailla semmosta osallistumista, että ihan mukavasti. Että se on varmaan, koska sehän on yksi kotoutumisasia, tai kotuttamistehtävä se, että justiinsa tämmönen osallistaminen ja tämmönen, että kyllä siinä varmaan ainakin.”
(Viranomaisen/yhteistyötaho N4)

Hankkeen toisella työntekijällä on koulutus viestintään ja radiotyöhön. Erään tutustumismatkan aikana hankkeessa virisi ajatus omakielisen radio-ohjelman toteuttamisesta. Radio-ohjelmia ryhdyttiin tekemään hankkeelle tärkeän yhteistyökumppanin, MoniNetin kanssa. Radiotoiminnalla on suuri valtaistava vaikutus ihmisiin. Sitä tehdessä kotoutujat huomaavat omat taitonsa ja vaikutusmahdollisuutensa. Radio-ohjelma palvelee koko maahanmuuttajayhteisöä, sillä se tuottaa tietoa Rovaniemen tapahtumista ja oman maan tapahtumista omalla

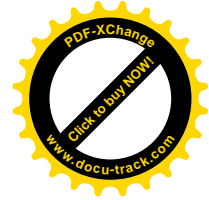
kielellä. Luonnollisesti kotoutujien oma kulttuuri-identiteetti vahvistuu omakielisen radio-ohjelman välityksellä.

”Jos taas otetaan se radiotyö, niin ihmiset kaipaa tietoa omalla kielellä, mikäs sen parempaa kuin et se on vertaistiedotusta, ilman muuta.” (Viranomaisen/yhteistyötaho N2)

Suomen kielen opiskelu on tämän hankkeen ansiosta aikaistunut ja tehostunut. Maahanmuuttajatyössä keskeisenä pidetään kantaväestön kielen opettelua kotoutumisen onnistumisessa. Heti kesällä on järjestetty kesäkoulu työvoimapolitiittisena koulutuksena keväällä tulleille karennipakolaisille. Perheiden pienille lapsille on järjestetty samaan aikaan päiväkotiin valmistava kesäpäiväkoti. Kouluikäisille on pidetty jo perinteeksi tullut MoniNetin vetämä kesäpäiväkerho, missä oli asiakkaina kesällä 2007 vain karenni -lapsia. Näin keväällä tulleet pakolaiset ovat saaneet aloittaa suomalaiseseen yhteiskuntaan tutustumisen hyvin pian maahan tulon jälkeen. Ajatellaan, että tuolloin motivaatio oppia olisi parempi kuin silloin, jos kouluttautumisen aloittaisi syksyllä usean kuukauden maassaolon jälkeen.

Hankkeen työntekijöillä on alusta pitäen ollut kuntoutuksellinen työtapa, vaikka tämä ei ollut tietoisesti projekti perustamissuunnitelmissa. Kuntoutukselliseen työtapaan on viime aikoina sosiaali- ja terveysalalla kiinnitetty huomiota. Kuntoutuksellisen työotteen mukaan työntekijät pyrkivät kannustamaan ja tukemaan kotoutujia itsenäiseen toimintaan heidän omien voimavarojensa ja resurssiensa puitteissa. Kotoutujia pyritään ylläpitämään aktiivisina oman elämänsä hallitsijoina. Kyseiselle työotteelle ominaista on yhdessä asioiden tekeminen ja toteuttaminen. (Järvikoski & Härkäpää 2004, 22–23.) Hankkeessa kotoutujia on pyritty aktivoimaan toiminnallisilla menetelmillä. On tehty yhdessä asioita kuten käyty pilkkireissulla tai marjastamassa. Kotokavereiden ja kotoutujien yhteisiä tapaamisia on järjestetty heidän suhteidensa ylläpitämisen ja kehittymisen vuoksi. Tapaamisissa, missä on yhteistä tekemistä, on helppo hoitaa sosiaalisia suhteita ja toimia yhdessä. Voidaan puhua myös kotokavereiden valtaistumisesta yhteisten tilaisuuksien järjestämisen tavoitteena. Tapaamisissa he näkevät muita kotokavereita toimimassa ja olemassa omien kotoutujaperheidensä kanssa ja saavat vinkkiä kuinka oman kotoutujaperheen kanssa toimia.

”Yhteiset tilaisuudet missä näkee miten muut toimii omien kotoperheittensä kanssa, niin itelleki saa, et miehän voisin toimia näin. Et voin puhua suomea, et kyl ne ymmärtää. Vaikka tuntuu hölmöltä puhua suomea ko eihän ne ymmärrä. Ei he ossaa sitä englantia, niin eihän osaa oikeen mitään sanoa. Sit kun huomaa, ettei niillä muillakaan ole muuta yhteistä kieltä ko suomi.” (Hankkeen työntekijä N6)

Erilaisia kursseja leivontakursseista puukäsityökursseihin ja atk-kursseihin on hankkeen puitteissa järjestetty aina tarpeen mukaan. Hankkeessa on huomattu, että he voivat työllään tulla vastaan sellaisten palveluiden järjestämisessä, mihin viranomaistaholla eivät välttämättä rahkeet riittäisi. Hanke on pitänyt aktiivisesti erilaisia infotilaisuuksia asiakkailleen. Etenkin kotoutujille niistä on ollut sellaista hyötyä, että kun jonkun asian on kerran perinpohjaisesti opettanut ja selostanut, on se myöhemmin sujunut heiltä itsenäisesti. Hankkeen työntekijät uskovat, että osallistamalla kotoutujia erilaisiin aktiviteetteihin he saavat itseluottamusta ja vahvistusta omaan itsenäiseen pärjäämiseen hyysättävänä olemisen sijaan. Mahdollisuuksien avaimet annetaan kotoutujille itselleen eikä valmiita ratkaisuja tarjota.

10 Hanke organisaationa

10.1 Organisaatio ja voimavarat

Hankkeen molemmat työntekijät omaavat sosiaalialan koulutuksen ja lisäksi molemmilla on muunlaista koulutusta pohjalla. Työsuhteen laatu on projektityölle ominaisesti määräaikainen ja kokopäiväinen. Työnjaot kahden työntekijän välillä ovat sujuneet luonnollisesti molempien omien erityisosaamisten puitteissa. Projektipäällikkö hoitaa talouteen ja hallinnoimiseen liittyvät asiat pääasiassa sekä pitää kotokavereille työnohjauksellista purkupaikkaa. Projektipäälliköllä on yhteiskuntatieteiden maisterin koulutuksen lisäksi työnohjaajan pätevyys ja hän on suorittanut myös aikaisemmin käytössä olleen opistotasaisen yo-laskentamerkonomian tutkinnon. Projektityöntekijä puolestaan kokee vahvuutenaan käytännön asiakastyön tekemisen, kuten radiotyön ohjaamisen sekä hankkeen materiaalien tekemisen ja tietoteknillisten asioiden hoitamisen. Projektityöntekijän koulutukseen kuuluu nuoriso- ja vapaa-ajan perustutkinto, viestinnän perustutkinto ja viimeisimpänä sosionomi (AMK) tutkinto. Selviä reviirirajoja hankkeen työntekijöiden välille ei ole vedetty ja molemmat pystyvät tarvittaessa tekemään toistensa töitä. Lisäksi molemmat kokevat tekevänsä käytännössä ihan kaikkia työtehtäviä, mutta joiltain erityisosaamisalueilta työn painotukset ovat enemmän toisen vastuulla.

Monipuolisen koulutuksen lisäksi vahvuutena hankkeen työnteossa pidetään monipuolista työkokemusta paitsi maahanmuuttajatyössä myös muualla sosiaalialan työssä. Projektipäälli-

köllä on vahva seitsemäntoista vuoden kokemus maahanmuuttajatyöstä ja projektityöntekijälä on puolestaan nuorta intoa ja halua selvittää ja ajaa ihmisten asioita välittämättä turhasta byrokratiasta, joka kylläkin usein tulee vastaan työnteossa. Molemmat ovatkin voineet oppia toisiltaan hankkeen kuluessa uusia näkökulmia työn tekemiseen. Vahvuutena projektityössä koetaan myös sinnikäs omaan visioon luottaminen ja itsensä likoon laittamisen uskallus ja ne asiat koetaankin projektityön hedelmäksi. Muita voimavaroja työssä ovat yhteinen huumori ja henkilökemioiden yhteen sopiminen, vaikka ihmisenä he kokevat olevansa erilaisia, mutta työssä tavoitteet ja päämäärät koetaan yhteisiksi.

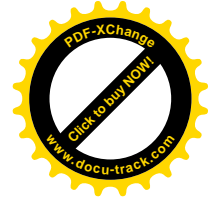
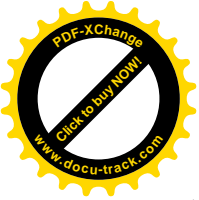
”Semmonen sekä vahvuus että heikkous tämä tietty intohimo siihen, että haluaa auttaa ja selvittää ja ajaa niitten ihmisten etuja. Byrokraattisessa maailmassa tulee monesti henkisesti turpaan, ko yrität ajaa asiaa mut sitä ei oll valmiita vastaanottaa. Mut jos semmonen asenne projektityössä puuttuu, et haluaa auttaa ja laittaa ittensä peliin, ei sillä projektilla oo sit mitään merkitystä. Jos ihmiset miettii, et sopiiko tää mun rooliin, et eihän näin oo enenkään tehty. Niin ei sil projektilla oo mitään väliä, koska ei se koskaan kehitä mitään, eikä sillä koskaan kokeilla. Kyllä se vaatii henkilökohtaista heittäytymistä, et oot valmis laittaa ittes peliin ja valmis sanomaan mitä sie ite henkilökohtaisesti oon mieltä asiasta.” (Hankkeen työntekijä N6)

Puutteena hankkeessa koetaan riittävän hyvän työnohjauksen löytyminen yhdessä maahanmuuttajatoimiston kanssa. Maahanmuuttajatoimistossa uusien työpaikkojen mukanaan tuomat työnjakojen haasteet uudistuvassa organisaatiossa veivät kyseisestä työnohjauksesta liian suuren osan. Asiakastyön sisältöön pureutuvaa yhteistä työnohjausta hankkeessa on ollut ja se on todettu hyväksi. Lisäksi leimansa hankkeen työlle antaa projektityön luonne eli sillä on selvärajainen alku ja loppu. Tämän vuoksi alkuvaiheessa kehitettävää ja tehtävää on runsaasti ja viimeisen puolen vuoden hankeajasta voi jonkinlaista marssiväsymystä esiintyä. Oman työn arvioiminen alkaa olla myös vahvemmin mielessä hankkeen loppuajasta eli mielessä on ajatuksia kuten mitä olen tehnyt ja mitä työstäni jää jäljelle.

10.2 Yhteistyö, verkostot ja tunnettavuus

Yhteistyö ja verkostojen luominen koetaan hankkeen vahvuudeksi. Verkostoituminen on tapahtunut maahanmuuttajatoimiston yhteistyötahojen suuntaan, mutta lisäksi hanke on aktiivisesti löytänyt uusia yhteistyökumppaneita. Maahanmuuttajatoimiston kanssa tehtävä yhteistyö oli alun perin tarkoituksena olla vahvempaa kuin mitä se lopulta käytännössä oli. Hanke on hallinnollisesti maahanmuuttajatoimiston alaisuudessa. Puutteena on ollut riittävä säännöllis-

ten tapaamisten puuttuminen. Osaltaan myös hankkeen fyysinen sijainti erillään emo-organisaatiosta maahanmuuttajatoimistosta on hankaloittanut päivittäistä kehittämistyötä emo-organisaation kannalta. Kehittämistyötä ja ideointia tapahtuu usein epävirallisissa tapaamisissa kahvihuoneessa tai muualla. Hankkeen puolesta tämä säännöllinen tapaamisten puuttuminen ei ole kuitenkaan heikentänyt hankkeen työn tekemistä, sillä kaikki asiat on saatu tehdyksi. Toisaalta hankkeen toimipaikan ollessa muualla kuin maahanmuuttajatoimiston yhteydessä fyysisesti on voinut olla hyötyäkin. Ihmiset ovat näin ollen osanneet erottaa hankkeen tuottamat palvelut ja eriyttää ne maahanmuuttajatoimiston palveluista. Hankkeen työtä ei ole leimannut vahvasti sosiaalityö ja luultavammin vapaaehtoiset kotokaverit ovat näin ollen pystyneet helpommin lähestymään hanketta. Toisaalta maahanmuuttajatoimisto ei ole hankkeen avulla saavuttanut itselleen asiakkaiden ja suomalaisten asiakkaiden eli kotokavereiden suunnalta helposti lähestyttävää imagoa, joka on hankkeen suunnitteluvaiheessa ollut ajatuksena. Toisaalta kotokavereiden ei tarvitsekaan välttämättä asioida maahanmuuttajatoimistossa, sillä siihen työhön mitä he tekevät, ei viranomaisia tarvita. Positiivisia asioita yhteistyöstä maahanmuuttajatoimiston kanssa toki löytyy paljonkin, kuten arkitiedon saaminen maahanmuuttajatoimistoon siitä miten asiakkaalla oikeasti elämässään menee. Tämä tieto välittyy paitsi hankkeen työntekijöiden myös kotokavereiden välityksellä.

Yhteistyö muiden tärkeiden yhteistyökumppaneiden kanssa on sujunut pääsääntöisesti hyvin. Kolmannella sektorilla työskenteleviä yhteistyötahoja hanke olisi voinut informoida hieman enemmän omista tekemisistään, sillä aina puolin ja toisin ei ole tiedetty mitä toiset tekevät. Aivan konkreettisesti hanke olisi voinut tiedottaa vaikkapa kehittämistään palveluista sidosryhmille erityisesti kolmannella sektorilla vaikkapa kootulla sähköpostiviestillä. Toisaalta tiedonkulkukatkoksia on aina ja ne voivat johtua kummastakin osapuolesta. Yhteistyökumppaneille tietoa on hankkeen toiminnoista lähtenyt ohjausryhmän palaverien välityksellä, mutta käytännön työntekijöille kyseinen tieto ei ole kantautunut. Kolmannen sektorin kanssa on ollut paljon yhteisiä toimintoja, kuten järjestetty ruokakursseja, pyöräkursseja ja tehty yhdessä omakielistä radio-ohjelmaa. Rovaniemellä maahanmuuttajatyötä tekevien tahojen määrä on suhteellisen suppea ja kaikki tahot pitävät tiiviisti yhteyttä joka suuntaan, mikä nähdään työssä voimavarana.

”Se tämä toiminta verkoston kans on osottanu sen, että se tosissaan se saahaan toimimaan vaikka kuinka hyvin, ko siihen panostaa ja käyttää aikaa. Siihen saahaan toimijoita, jotka pystyy järjestämään erilaisia juttuja ihmisille ja pystyy räätälöimään – – niitä toimintamalleja, kursseja, mitä millonki, lastenkerhoja, lastenleirejä. Että se on var-

maan yks semmonen paras mitä tässä projektissa saahaan aikaseksi on tää, että voidaan osottaa et kuinka hyvin verkostot pystyy toimimaan sillon kun ne haluaa. Ja mitä kaikkea, no tässä nyt on ollu tietenki näitä eri kurssien tai toimintojen järjestämistä, sitähän se yhteistyö tieten on. Ja sitten yhteisiä palaverieita.” (Hankkeen työntekijä N8)

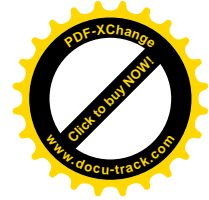
Verkostoituminen tarkoittaa Kaveriksi kotopolulle -hankkeen mukaan myös asiakkaiden, erityisesti pakolaisten verkostoitumista paitsi Rovaniemelle myös muualle. Yksi tärkeä hankkeen asiakkaiden verkostoitumista kehittävä asia on ollut Luulajan matka. Tuolla reissulla tarkoituksena oli näyttää kotoutujille kuinka lähellä heidän muita omaisiaan ja sukulaisiaan asuu Ruotsissa ja kuinka helppoa sinne olisi matkustaa. Pakolaisten omien verkostojen vahvistaminen on samalla osallistamista ja vahvistamista. Hankkeen työntekijät ovat luoneet myös muita kansainvälisiä kontakteja, sillä he ovat tehneet tutustumismatkan Belgiaan ja Hollantiin, missä molemmissa pakolaistyö on vahvaa.

10.3 Innovatiivisuus hankkeessa

Innovatiivisuudesta herää mieleen luovuus. Innovatiivisuus on uusi ajattelutapa tehdä työtä. Siitä ei voi mielestäni suoraan kysyä haastattellessa vaan innovatiivisuus ilmenee rivien väliltä. Yhtenä hankkeen innovatiivisuuden lähteenä voidaan pitää sitä seikkaa, ettei se sijaitse fyysisesti samassa rakennuksessa kuin maahanmuuttajatoimisto. Maahanmuuttajatoimisto ei ole voinut käytännön työssä vaikuttaa paljoa hankkeessa tehtävään työhön ja näin hanke on voinut kehittää omat työtapansa luovasti ilman valmista mallia.

”Jos me oltas oltu siellä, me oltas väkisinki jouduttu alkaa tekemään niitä maahanmuuttajatoimiston hommia, ne ois työntäny semmosta tiettyä sälää, joka minusta kuitenkin heille kuuluu, niin sitten meille. – – Just se, että sitä ois itekki alkanu toimimaan samalla kaavalla millä ne toimii siellä.” (Hankkeen työntekijä N6)

Projektityölle ominaista on uuden kehittäminen ja usein alkuperäisistä suunnitelmista poikkeaminen sekä luopuminen. Kaveriksi kotopolulle -hankkeella on ollut mahdollisuus kuunnella asiakkaiden toiveita ja kehittää toimintaansa niiden pohjalta. Erityisesti toisena toimintavuonna on uskallettu panostaa uudentyyppisiin ratkaisuihin tehdä työtä. Esimerkki innovatiivisuudesta on ollut radiotyön tekeminen. Sitä ei alun perin hankesuunnitelmassa ollut, mutta se toteutettiin, sillä ajatus oli hyvä. Hankkeessa oli radiotyön osaamista ja tarvittava yhteistyötaho löytyi helposti. Yhteistyötahojen löytyminen kuuluu osaltaan myös innovatiivisuuteen

mitä hankkeessa on. Esimerkiksi 4H -yhdistyksen kanssa ei alun perin ollut yhteistyötä suunniteltu, mutta lopulta siitä tuli merkittävä yhteistyökumppani erilaisten asiakkaille järjestettävien kurssien järjestämisessä.

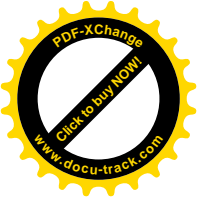
11 Vaikutukset

Kaveriksi kotopolle -hankkeen aikaan saamia vaikutuksia on esitelty aiemmissa kappaleissa, mutta tässä kohtaa pääsevät esille erityisesti vaikutukset kotokavereiden ja kotoutujien kokemuksina. Kotokaveritoiminta on auttanut kotoutujia kotoutumaan Rovaniemelle. Kotoutujat ovat saaneet luonnollisia suhteita rovaniemeläisiin ja siten integroituminen kaupunkiin ja Lappiin on edistynyt. Hankkeessa tehtävä työ poikkeaa perinteisesti viranomaistyöstä, eikä se kannata harteillaan sosiaalitoimiston viittaa. Kuitenkin hankkeen työntekijöiden ammattitaito on riittävä sosiaalialan työn haasteille.

”Jos itte aattelen, et pitäis täysin vieraaseen maahan mennä ja sun pitäis siellä osata käyä ruokakaupassa ja hankkia kaikennäköstä varustetta ja kaiken maalilman uutta laitetta jota et oo välttämättä ikinä nähänykkään. Onhan se helpompi, jos siinä on joku semmonen tukena, joka vaikka kerran viikossa käy, niin voi kysyä sitte. Tietenki on nämä viranomaset ja muut, mutta ei heilläkään resurssit ihan kaikkeen riitä että. Se on varmaan näille maahanmuuttajille hyvä, mutta varmaan sitte suomalaisetkin kotokaverit saa siltä paljon itelleen. Että oppii ja tutustuu nimenomaan vieraisiin kulttuureihin. Ei välttämättä ne maahanmuuttajat ole tabu ko tietää oikeesti mistä oloista ne tulee, minäköläistä se heidän elämä on ihan oikeesti ollu. Et ei niinku kuvitella et ne on jotain elintaso pakolaisia ja muuta vastaavaa. Kyllä se tulee vähän lähemmäksi arkea kun on tässä toiminnassa mukana.” (Kotokaveri N9)

”Kotiin tulleet kirjeet, silloin ei ymmärrä, kotokaveri auttaa ja selittää. Ja silloin keskustele kotokaverin kans, mitä pitäis tehdä esimerkiksi työharjoittelu mihin pitäis mennä. – – Ei ymmärrä vielä niin melkein kaikki suomen sanat, siihen tarvis kotokaverin apua. Erityisesti lapset koulunkäynti ja sitten päiväkotit. Sellaisia asioita.” (Kotoutuja N3)

Kotokaverit pitivät tärkeänä vapaaehtoistyössään normaalin arjen ja vapaa-ajan harrastusten tukemisen. Vähäisiksi koettiin erikoisten Lappiin liittyvien harrastusten tai nähtävyyksien esittelemisen kotoutujille. Alussa kaveruus on ollut ehkä yksipuolista kunnes myös kotoutujat ovat alkaneet uskaltaa esittää omia toiveitaan ja ajatuksiaan. Usein kotokaveri on tuntenut itsensä ensimmäistä kertaa todella hyödylliseksi ja tärkeäksi silloin, kun kotoutuja on ensimmäisen kerran kehdannut pyytää kotokaverilta apua tai neuvoa jossain asiassa. Voisi kuvitella,

että kotoutujien on helpompi jatkossa olla aktiivisempi ja rohkeampi hoitamaan omia asioita erilaisissa virastoissa tai muissa laitoksissa.

”No me ollaan tehty kyllä laijasta lukien, että me on... Mun periaatteena on ollu se arki. Se on niinkö ykkösasia. Normaaliin arkeen totuttaminen. – – Suomalaiseen yhteiskuntaan sillä lailla totuttaminen, että heillä ois helpompaa, elikkä oon pyöräyttäny tämän systeemin... Mulla on ollu tässä ajatuksena semmonen, että mitä sitte, jos mie itte olisin tuossa. Elikkä se on ollu mottona ja sitä ku on, sitä mottoa oon pitäny kirikkaana mielessä niin on ollu helppo edetä. Ei mitään tällasia tota prameiluja vaan ihan normaaleja arkipäivän hommaa.” (Kotokaveri NI)

”Tää on vuorovaikutus. Tähän taas kissan korkusin kirjaimin, että tässähän ei olla pelkästään antamassa. Hyvin paljon ollaan saamassa. Mutta tän reilun vuoden aikana on oppinut niin paljon nöyryyttä tiettyjen itsestään selvyyksien, tuota... Niin tietyt itsestään selvyudet on karisseet. – – Elikkä ei niin yksinkertasta asiaa ole, että se ois itsestään selvyys. Tää on ollu hieno koulutus, elämän koulutus ittelle. Suosittelen lämpimästi.” (Kotokaveri NI)

Kielitaidon kehittämisessä kotokaverit pitävät itseään merkittävässä roolissa. He ovat kannustaneet kotoutujia puhumaan suomea rohkeasti. Lapset oppivat suomea luonnollisesti koulussa ja päiväkodissa, mutta vanhempia on täytynyt rohkaista aivan erityisesti tässä asiassa. Kielen oppiminen on tärkeä asia kotoutumisessa, sillä sen osaamalla integroituminen yhteiskuntaan tapahtuu helpommin ja opiskelu- tai työpaikan saaminen on helpompaa. Kotokaverit ovat opettaneet suomalaisia tapoja kotoutujille ja päinvastoin. Rovaniemellä on muutama kymmentä kantaväestöön kuuluvaa ihmistä, jotka tietävät miltä myanmarilainen teesalaatti maistuu. Kotokaverit korostavat, että he saavat vapaaehtoistyöstään itselleen hyvin paljon.

Kotokavereiden omat vaikutusmahdollisuudet koetaan useissa asioissa myös puutteellisiksi. Lasten koulunkäynnissä eräs kotokaveri olisi halunnut olla enemmän tukena ja oli asian koululle ilmaissut. Pettymyksenä kotokaveri koki, kun lapsi joutuikin ikäisiään kahta vuotta alemmalle tasolle. Riittämättömyyttä koetaan lisäksi omassa vapaa-ajassa ja vapaaehtoistyötä haluttaisiin tehdä enemmän mitä omat rahkeet riittävät. Erityisesti alkuvaiheessa oli kommunikointi ollut vaikeaa, sillä tulkin käyttö oli hieman rajoitettua. Sanakirjasta, minkä myanmarilainen tulkki on tehnyt, on ollut paljon iloa ja hyötyä monen kotoutujan ja kotokaverin arjessa.

”Ja mie kuulin, että tää tyttö joutuu ekaluokalle, ja mie olin pettyny, koska kuvittelen et hän pääsis toiselle luokalle, silloin mie soitin kouluu sit kysyin et mikä tässä oli asiana. – – Sanoin siitä, et jos olisin tienny tämän asian, että ei menekään hyvin koulussa, olisin

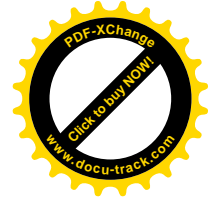

voinu ottaa jotakin alusta. Ku mulla oli just siinä paperissa kun täytettiin, että mie voin auttaa kouluasioissa.” (Kotokaveri N2)

Jotkut kotokaverit ovat ottaneet vapaaehtoistyössään selkeästi ohjaavan roolin ystävyiden sijaan. Aroista asioista on ollut helpompi keskustella, kun asenne vapaaehtoistyöhön on ollut johdonmukaisesti reipas ja kantaa ottava. Esimerkiksi alkoholikäyttäytyminen on eräässä kotoutujaperheessä ollut keskustelun ja ohjauksen aihe. Usein kuitenkin kotokavereiden ja kotoutujien suhde on muuttunut vuoden aikana paljon. Alussa se on ollut ohjeistavaa ja auttavaa sekä ehkä hieman yksipuolista. Suurin osa haastattelemistani kotoutujista ja kotokavereista kokivat suhteensa toisiinsa ystävyutenä. Kotoutujat lisäsivät ystävyiden lisäksi kotokaverin olevan kuin isä tai äiti. Olipa yhdestä kotokaverista tullut pappa kotoutujien lapsille.

”On tullu tuo perhe semmoseksi niinkö sijaisperheeksi tai toiseksi perheeksi. Tytöt ovat – – ja – – vuotiaat, jos ne tuossa viiden kymmenen vuoden päästä kirjottaa ylioppilaaksi. Se ois paras palkinto. Tulkillekin sanoin, että jos pääsis sinne ylioppilasjuhliin ja kattois ko tytöt painaa lakin päähän. Jes, siinä on se mikä motivoi jatkamaan juttuja.” (Kotokaveri N4)

Tavoitteena hankkeessa lienee olleen kotoutujien pysyvä jääminen Rovaniemelle, sillä hankkeen tekemä työ liittyy hyvin paljon paikallisiin tapoihin ja kulttuuriin. Näistä esimerkkinä ovat pilkki- ja hiihtoreissut. Kuitenkin jää nähtäväksi ja myöhemmän arvioinnin aiheeksi pohdittava, ovatko hankkeen toiminnan aikana Rovaniemelle saapuneet kotoutujat jääneet kaupunkiin pysyvästi. Myanmarin tilanne tuskin paranee, joten sinne kotoutujat eivät ehkä pääsevät palaamaan. Vaikuttavuutta on mielestäni myös inhimillisten asioiden kuten Rovaniemellä viihtymisen tarkastelu. Näin tarkasteltuna hanke on ollut todella vaikuttava, sillä ihmiset ovat viihtyneet ja kotoutuneet Rovaniemelle paremmin. Hankkeessa on toteutettu tarpeen mukaan sellaisia kursseja ja matkoja, joita kotoutujat ovat tarvinneet. Vaikuttavuutta on hankala mitata myös sen vuoksi, ettei vertailupohjaa hankkeelle ole. Alun perin ei ole voitu jakaa ihmisiä kotokaverillisiin ja kotokaverittomiin sekä katsoa vaikutuksia sen perusteella. Ei ole olemassa toista vertaista sosiaalista todellisuutta edes toisissa kaupungeissa, sillä mielestäni hankkeen arviointi on aina kontekstisidonnaista. Vertailtavuus on täytynyt tehdä hankkeen oman toiminnan sisällä.

12 Toimintojen siirrettävyys ja jatkuvuus

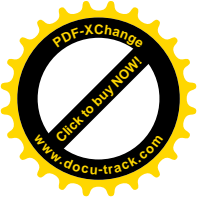
Kaveriksi kotopolulle -hanke on Rovaniemen kaupungin maahanmuuttajatoimiston alaisuudessa toimiva ja sen tarpeisiin kohdennettu hanke. Tarkoituksena on alun perin ollut luoda uusia malleja ja toimintatapoja tehdä maahanmuuttajatyötä Rovaniemellä. Jatkossa hankkeessa luodut toimintamallit siirtynevät pääosin kaupungin maahanmuuttajatoimistolle ja tarkoituksena on, että luodut toimintamallit auttavat maahanmuuttajatyötä ja sen tekemistä konkreettisesti. Hankkeessa tai yhteistyönä viranomaisten tai muiden yhteistyökumppaneiden kanssa kehitetyistä toimintamalleista osa on jo siirtynyt hankkeen ulkopuolelle toimiviksi. Kuitenkin hankkeen päätuotos eli vapaaehtoisten kotokavereiden rekrytointi, koulutus ja ohjeistaminen ovat vielä ainoastaan hankkeen alaisuudessa.

”Tarkotus on, että siirtyy maahanmuuttajatoimiston käyttöön. Nythän siihen on sitä kesäkoulu ja kesäkerho ja kesäpäiväkoti sitä on toteutettu. Mutta mie luulen siinä on vielä se ei ehkä ole toiminu kaikilta osin ne kolme niinkö meillä on ollu tarkotus. Mikä se on se oikea tarkotus, että siitä on hyötyä jatkossa. Esimerkiks päiväkotii, – – Mie vähän epäilen että se on jäänyt vähän tällä kesällä, vaikka ne niilä on siellä olluki tää päiväkotii. Tämmöset asiat joihin pittää varmaan, ne pittää tosissaan tuotteistaa. Kirjottaa selkeästi että näin ja näin toimitaan, Ja sitte se toteuttaa sen tarkotuksensa ja mitä on aateltu. Mutta ihan selkeästi mamutoimiston työkaluiksi.” (Hankkeen työntekijä N8)

Valmiiksi maahanmuuttajatoimistolle siirtyneitä toimintoja ovat kesäpäiväkoti, kesäkerho ja kesäkoulu. Nämä antavat kotoutujille valmiuksia lähitulevaisuuteen päiväkotiin ja kouluun. Nämä ovat toimivia malleja, mutta tarvitsevat vielä selkeän toimintamallin, kuinka ne toteutetaan. Tämä vaatii toimintamallien todellista mallintamista, jotta ne toteutuisivat hankkeessa kehitetyillä tavoilla.

”Elikkä meillähän on nytten nimetty semmonen – – joka ottaa kotokaveri projektin hyviä käytäntöjä, ja ottaa kotokaveritoiminnan niinkö hanskaansa. Ja sehän varmaan vaatii sellasta vastuullista otetta meiltä kaikilta muilta, koska yksi ihminen ei voi, se vaatii meiltä jonkulaista vaatimusta meidän muitten työntekijöiden osalta. Siitä ei oo hirveesti keskusteltu mitä se vaatiin. – – Itte mie olen ajatellu, että se asia täytyy huomioida tässä työskentelyssä ja panostaa siihen, että me saadaan se toimivaksi systeemiksi jäämään tähän kuntaan. Muuten ei saada sitä luistamaan.” (Viranomainen /yhteistyötaho N3)

Suurin hankkeen luoma kokonaisuus liittyy kotokavereiden rekrytointiin, jatkuvaan koulutukseen ja ohjeistamiseen sekä tukemiseen vapaaehtoistyössä. Kaksivuotisessa hankkeessa ele-

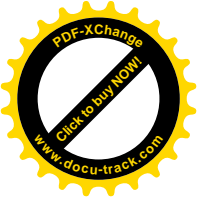

tään tämän arvioinnin valmistumisen aikana viimeistä puolta vuotta ja nyt kehitetyt toimintamallit on viimeistään siirrettävä maahanmuuttajatoimistolle tai muille toimijoille. Kehitettyjä toimintamalleja on tarkoitus siirtää muihin kuntiin. Rovaniemellä Suomen Punaisen Ristin Lapin piirin kanssa on sovittu vapaaehtoisten koulutuksen järjestämisestä ja yhteistyöstä maahanmuuttajatoimiston kanssa. Varsinainen työ vapaaehtoisten kanssa siirtyy maahanmuuttajatoimistolle, jonne on nimetty henkilö vastaamaan vapaaehtoistoiminnasta. Tälle henkilölle on alettu siirtää tietoa hankkeen toiminnoista ja tutustuttaa hänet työhön. Tämä työ vaatinee yhden henkilön lähes kokopäiväisen paneutumisen kotokaveritoimintaan. Haasteeksi viranomaisen tekemässä tämän tyyppisessä työssä voi muodostua työaika, sillä vapaaehtoisille ja kotoutujille tuotettavat palvelut toteutuvat usein iltaisin ja viikonloppuisin. Toisaalta viranomaistyö ajoittuu päiväsaikaan. Työajan muodostuminen on näin ollen yksi tarkkaan pohdittava asia toimintojen siirtämisessä ja työn uudelleen organisoinnissa.

Kaveriksi kotopolulle -hanke on alusta lähtien kouluttanut vapaaehtoiset kotokaverit, mutta koulutus ei ole ollut ainoastaan alkuvaiheessa tapahtuvaa vaan sitä on tapahtunut jatkuvasti. Kotokavereille on järjestetty teemailtoja, joissa ajankohtaisia asioita on käsitelty. Merkittävänä tukena heidän työssä jaksamisessaan on ollut kerran kuussa jokaiselle järjestettävä työnohjauksellinen purkupaikka, mikä puolestaan on hankkeen projektipäälliköltä vaatinut työpanosta kerran joka viikko, sillä purkupaikkaryhmiä on ollut yhteensä neljä kertaa kuussa eri porukoille. Lisäksi vapaaehtoisista täytyy pitää huolta aktiivisella kontaktien ja yhteen pitojen avulla virkistystoimintaa unohtamatta. On tiedettävä mitä heille kuuluu. Tosiasia on myös se, että pakolaisten kanssa vapaaehtoistyötä tekevä voi joutua tilanteisiin, missä jaksamista ja henkistä kanttia tarvitaan. Vapaaehtoinen voi kaveritoiminnassaan nähdä sellaisia asioita, joista hänen on pystyttävä keskustelemaan sosiaalialan ammattilaisen kanssa. Jos vapaaehtoisia ja heidän tilannettaan kotoutujan kanssa ei tiedetä, voi viranomaisella olla vaikea puuttua esiintyviin solmukohtiin. Vapaaehtoistyön tukeminen on tärkeä pakollinen tehtävä, mitä jatkossakin tarvitaan.

”Se vapaaehtoisten tukeminen ja ne tarvii sitä kommunikointia ja sitä, että heihin otetaan yhteyttä ja heille ollaan tukena, ja he pystyy tavottamaan sen ammatti-ihmisen. Koska perheissä tulee semmosia asioita, joita ei ehkä pysty ilman ammatillista koulutusta, niinkö tavallaan sosiaaliryhmän näkökulmaa ratkasemaan. He tarvii ammatillista tukea. He on vapaaehtoisia, he ei pystys ilman tukea, se ei ole tarkotuskaan. He on vaan näitä kavereita eikä mittään sosiaalipuolen tukihenkilöitä. – – Vapaaehtoiset tarvii jatkuvaa koulutusta ja tukea. Meillä on ollu purkupaikat jokaiselle ryhmälle ja kerran kuussa jo-

ku teemailta, joku yhteinen retki tai juttu. Että niitä täytyy jatkaa. Jos ne loppuu niin siten loppuu ne vapaaehtosetki hyvin äkkiä.” (Hankkeen työntekijä N6)

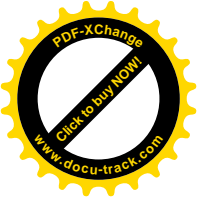
” No siis tuota tietenkkin tuolta kotokaveritoimistosta, muilta kotokavereilta ja sitten jonkun verran siis tietenkkin mulla on vaitiolovelvollisuus perheen asioista, mutta jotakin sitten tulee puhuttua omankin miehen kanssa, että semmosta niinkun yleistä, että kyllä hänkin on kuitenkin silleen kiinnostunut, että mitä heille kuuluu ja miten niin kun menee ja miten suomenkieli sujuu ja muuta, että tämmösessä saa sitten myöskin siltä omalta perheeltä. Mutta että tuolta on kyllä tosi, musta on nyt ollu tosi hyvä, että näitä, meillä on ollu semmonen purkupaikka ain joka kuukausi jokaiselle, et on niinkun ryhmiin jaettu meät kotokaverit, niin se on ollu kyllä tosi hyvä juttu.” (Kotokaveri N8)

Kotokaverit, joiden puoliso on toiminnassa mukana kokevat, että paras hankkeelta saatu tuki vapaaehtoistyössä jaksamiseen ovat erilaiset virkistystapahtumat ja tunne siitä, että hankkeen toimistolle voi saapua milloin vain ja kysyä mieltä askarruttavista asioista. Kuitenkin juuri nämä pariskuntina toimivat eivät koe purkupaikkaa omaksi jutukseksi, sillä kokevat ettei siellä käsiteltävät asiat poikkea juurikaan niistä asioista, mistä voi muutenkin keskustella puolison tai hankkeen työntekijöiden kanssa. Purkupaikkaan toivottiin myös vaihtelevuutta siten, että kuukausittain tapaava ryhmä voisi joskus olla koonniltaan eri eli aina ei tarvitsisi tavata samaan purkupaikka porukkaa. Muutoinkin tietoa myös muiden kotokavereiden ja kotoutujien tilanteista haluttaisiin enemmän tietoa. Oman kotoutujaperheen tilanteen kaikki tunsivat hyvin, mutta heistä olisi ollut mielenkiintoista tietää vielä enemmän miten muilla menee. Kotokaverit kokivat myös omaksi henkilökohtaiseksi harmikseen sen, etteivät he tarkalleen tienneet kuka on kenenkin kotokaveri ja erityisesti kotoutujien perhesuhteet kiinnostivat.

Yksi mainittava seikka lienee se, ettei kotokaveritoimintaa tarvitse välttämättä ulottaa jokaiseen pakolaiseen vaikka se tasa-arvon nimissä tulisikin olla jokaisen mahdollisuus. Länsimaisista olosuhteista tuleva pakolainen voi tulla Suomeen hyvän kielitaidon ja vankan koulutuksen turvin eikä tällöin tarvitse apua kriittisimpään ensivaiheen kotoutumiseen. Päinvastoin kotokaverin ilmaantuminen heti Suomeen saapumisen jälkeen voi olla rasite. Kohderyhmä vapaaehtoisen kotokaveritoiminnan voisi ulottua heihin, jotka eniten tarvitsevat apua ja tukea juuri Suomeen saavuttuaan.

”Ihanne se, että kaikille vois ees sanoa että on [kotokaveri]. Mutta se on varmaan tosiasiassa, että ei kaikki tarvi sitä välttämättä ja ne on niin aktiivisia jotenkin ja muutenkin pärjää. Ja jotenkin eivät halua siihen yksityisyyteensä sitten kettään, et sekin voi olla. Mutta tuota varmaan niinkö semmoset jotka tuota tarvii enemmän sitä, just sitä arjen ohjausta, sitä että ku joku on vuodenkin täällä ollu eikä osaa vielä kotoa tulla kaupunkiin niin ihan hyvä et sitten on vielä kotokaveri, joka tuota niin ois siinä arjessa ohjaa-

massa ja neuvomassa ja olemassa niinkö ystävä. Ja sitten kun on niitä yksinhuoltajaitejä ja vanhuksia ja muuten esimerkiksi sairaita tai vammautuneita jotka ei pysty tuota niin liikkumaan ihan normaalisti niin, ja lapsiperheille ja näinkö ajattelee. Kyllä se, kaikille se on hyvä asia, mutta sitten jos pittää, että kelle erityisesti niin ehkä nämä ryhmät tulee niinkö mieleen.” (Viranomainen /yhteistyötaho N4)

Kotokavereiden mukaan tulkinkäyttömahdollisuus on taattava varsinkin vapaaehtoistyön alkumetreillä. Ensimmäisissä kotokavereiden ja kotoutujien tapaamisissa tulkin käyttäminen apuna helpottaisi tutustumista puolin ja toisin ja väärinkäsityksiltä välttäisiin.

Kotokavereiden rekrytoiminen vaatii aktiivisuutta. Lehti-ilmoitusten perusteella usea vapaaehtoinen on hankkeen toiminnot löytänyt ja ottanut omakseen. Lisäksi puskaradion uskotaan virittävän uusia innokkaita kotokavereita mukaan toimintaan. Pikkuhiljaa Rovaniemellä suvaitsevaisuus lisääntyy ja kiinnostus uusia kulttuureita kohtaan lisääntyy, joten kotokaveri toiminta kuulostaa olevan tällä hetkellä sellainen, että siihen voisi ihmisiä ryhtyä enemmänkin. Mahdollisuus auttaa pienellä panostuksella on vetänyt useita kotokavereita toimintaan mukaan. Niin sanotut vanhat jo olemassa olevat kotokaverit eivät useatkaan halunneet ottaa lisää kotoutujia autettavakseen ja tuettavakseen, sillä kokivat haluavansa panostaa yhteen asiaan kerralla. Toisaalta pari haastattelemaani olivat jo ottaneet uusia kotoutujia autettavakseen ja tuettavakseen kotopolullaan. Silti näistä vanhoista kotokavereista ei välttämättä saada jatkossa uusille kotoutujille arjen kavereita.

”Mie oon sanonu aikasemminkin, että tää on semmonen opiskelijabudjetille mahollinen tapa tehdä sitä hyväntekeväisyyttä ja sitten tästä saa kuitenkin itte vähän niinku sitä, että näkee suoraan että mihin se apu menee ja kenelle.” (Kotokaveri N8)

”En varmaankaan, koska määhä haluan tehdä asiat aina hyvin mihin määhä alan. Jos ottais uuden niin ei ehkä aika riittäis, ehkä kuitenkin – – kanssa nähdään kerran viikossa ja sitten näitten – – kanssa sillon tällön. Niin se on tämän hetkiseen elämään mulle sopiva, että ei pysty repeämään joka paikkaan.” (Kotokaveri N9)

Tärkeää kotokavereiden ja kotoutujien yhdistämisessä on vapaaehtoisten mielipiteen kunnioittaminen. Jos henkilö haluaa kotoutujan, jolla on lapsiperhe, on toive hyvä toteuttaa. Yksi tärkeä asia yhdistämisessä on käytännön asioiden sujuminen. Autotta oleva eläkeläinen voi kokea hankaluutena vapaaehtoistyössään viikoittaiset linja-automatkat Muurolaan, jonne kustasta on melkein puolen tunnin ajomatka.

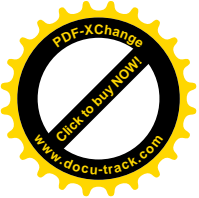
”...sitten se hankaluus on et kun ne asuu Muurolassa asti. Linja-autoyhteydet on aika huonoja, et on sitten riippuvainen näistä toisista kavereista jotka lähtee autolla. Siksi se on jäänyt aika vähiin. Sit sitä monet aina sanoo, et ku on huono omatunto sen takia. Tuntuu, ettei käy tai tee tarpeeksi, vaikka talkootyötä onkin. Siihen kun on alkanu, haluais tehdä sen kunnolla.” Kotokaveri N7)

13 Lopuksi

Rovaniemelle tarvittiin uusia toimintamalleja pakolaisten kotoutumiseen, sillä pakolaiskiintiö kasvoi tuntuvasti vuonna 2007. Kaveriksi kotopolulle -hankkeen ideana oli kehittää vapaaehtoisuuteen perustuva kotokaveritoiminta. Kotokaverit auttoivat kotoutujia sopeutumaan uuteen elinympäristöönsä ja uuteen kulttuuriin ja maahan. Tärkeintä alussa oli arjen taitojen opettelu liittyen kotiin ja siellä asumiseen. Hanke tavoitti kohderyhmänsä hyvin. Kaikki vuonna 2007 tulleet kotoutujat lähtivät toimintaan mukaan ja kotokavereiden rekrytoinnissa ylitettiin tavoitteet. Seuraavana vuonna kotoutujat saatiin tavoitettua myös hyvin ja uusia asiakkaita edustivat muutkin kansalaisuudet kuin Myanmar. Kotokavereita ei saatu rekrytoitua yhtä paljon toisena vuonna kuin ensimmäisenä, mutta heitä on tullut toimintaan mukaan vähemmän koko hankkeen toiminnan ajan.

Voidaan sanoa, että kotoutujat ovat hankkeen toimintojen myötä valtaistuneet. Valtaistuminen tarkoittaa tässä yhteydessä kotoutujan itsenäistä ja parempaa integroitumista saapumismaahan. Hankkeessa on vältetty puolesta tekemistä ja kotoutujia on tiedostetusti kannustettu toimimaan itsenäisemmin. Esimerkkinä on radio-ohjelmien tekeminen, joissa kotoutuja saa ohjautusti tuottaa tietoa omalla kielellä muille kotoutujille.

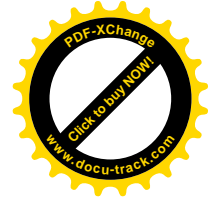
Organisaationa hanke työllistää kaksi henkilöä. Heillä on molemmilla sosiaalialan koulutus, mutta myös muuta koulutusta molemmilta löytyy. Projektityössä työntekijöiden vahvuutena on usko omaan visioon ja heittäytyminen työntekoon ilman valmiita sabluunoita. Hanke on luonut uusia yhteistyöverkostoja ja käyttänyt emo-organisaation valmiita yhteistyömuotoja hyväkseen. Hankkeen tärkein yhteistyökumppani on alun perin ollut maahanmuuttajatoimisto, mutta yhteistyö olisi voinut olla tiiviimpää. Ajan puute yhteisten palaverien järjestämiseen ja kenties fyysinen erillään olo ovat voineet aiheuttaa yhteistyön vähenemistä. Toisaalta hankkeessa ei koeta tämän yhteistyön vaikuttaneen millään lailla negatiivisesti hankkeen tuotamiin palveluihin. Päinvastoin heillä on ollut ehkä vapaammat kädet tehdä luovaa työtä il-

man rutinoituneen organisaation kahleita. Innovatiiviset ratkaisut tapahtuvat projektiorganisaatiossa, kun työtä ei ohjata valmiiden raamien mukaan ja vapaalle ajattelulle jää tilaa.

Hankkeen pitkäaikaiset vaikutukset asiakkaisiin näkyvät muutaman vuoden päästä. Tällä hetkellä voidaan arvioida vaikutuksia inhimillisiä asioita tarkastelemalla. Hankkeessa on järjestetty palveluita asiakkaiden tarpeiden mukaan, kuten erilaisia kursseja ja retkiä. Aktiviteettien päämääränä on ollut parempi kotoutuminen. Kotokaveri toiminta on ollut hankkeen ydin. Kotokaverien toiminnalla on ollut positiivista vaikutusta kotoutujien kotoutumiseen Rovaniemelle.

Yleensä projekteissa kehitetään ja ideoidaan joukko uusia toimintamalleja ja ne saadaan käyttöön sekä testatuksi käytännössä. Kehnosti menneestä projektista tuskin kukaan haluaa muistaa mitään ja niinpä sen tuotokset ja toiminnot lakkautuvat projektin päättyessä. Kaveriksi kotopolulle –hankkeessa on luotu toimivia malleja pakolaisten ensivaiheen kotoutumiseen. Tärkeää on kuinka nämä mallit saadaan siirrettyä muihin organisaatioihin ja jatkumaan siellä. Koska hanke on Rovaniemen kaupungin maahanmuuttajatoimiston hallinnoima, siirtyvät hankkeen toiminnot suurin osin sinne. Hankkeen toiminnoista on siirretty maahanmuuttajatoimistolle kesäpäiväkoti, kesäpäiväkerho ja kesäkoulu. Silti nämäkin toiminnot vaativat vielä selkeää mallintamista, jotta ne jatkuisivat hankkeen suunnitteleamalla tavalla. Maahanmuuttajatoimistolla on yksi henkilö, jota on alettu perehdyttää kotokaveritoimintaan. Osa kotokaveritoiminnasta tulee tehtäväksi yhteistyössä Suomen Punaisen Ristin Lapin piirin kanssa. Haasteena toiminnan siirtämisessä on työajan määrittäminen, sillä vapaaehtoistyö vaatii aikaa iltaisin ja viikonloppuisin ja viranomaisten kanssa tehtävä työ tapahtuu puolestaan virka-aikana. Kotokaveri toimintaa ei voida laskea yhden koulutuksen varaan, sillä koulutusta ja tukea vapaaehtoistyöhön on saatava organisoijan puolelta jatkuvasti virkistystoimintaa unohtamatta. Kotokavereita on rekrytoitava jatkuvasti, sillä vanhat kotokaverit eivät useinkaan ole innokkaita ottamaan uutta kotoutujaa tai kotoutuja perhettä autettavakseen kotoutumispolulla. Kokonaisuudessaan hankkeen luomat toimintamallit olisi hyvä ottaa reippaasti maahanmuuttajatoimiston työhön, sillä niistä on selkeää hyötyä kotoutumiseen. Konkreettisesti ajateltuna viranomaisten työ helpottuu kotokaveritoiminnan myötä. Luultavammin kaupunki säästää tulevaisuudessa pitkän sentin, kun ensivaiheen kotoutuminen on tehokasta.

14 Lähteet

Citizenship and immigration Canada: Starting a new life in Canada? Osoitteessa <http://www.cic.gc.ca/english/newcomers/host-newcomer.asp> luettu 1.8.2008.

Euroopan komissio 2002: Luonnos: Euroopan pakolaisrahastosta (ERF) vuosina 2000–2004 osarahoitettujen toimien seuranta- ja arviointijärjestelmän suuntaviivat.

Hokkanen, Liisa 2003: Vapaaehtoinen ja vertainen auttaminen. Teoksessa Laitinen, Merja & Pohjola, Anneli (toim.): Sosiaalisen vaihtuvat vastuut. PS-kustannus. Juva.

Jaakkola, Magdalena 2000: Asenneilmasto Suomessa vuosina 1987–1999. Teoksessa Liebkind, Karmela (toim.): Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. toim. Gaudeamus. Tampere.

Järvikoski, Aila & Härkäpää, Kristiina 2004: Kuntoutuksen perusteet. WSOY. Vantaa.

Koskiahho, Briitta 2001: Sosiaalipolitiikka ja vapaaehtoistyö. Teoksessa Eskola, Antti & Kurki, Leena (toim.): Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Vastapaino. Jyväskylä.

Kurki, Leena 2001: Kasvaminen palvelutehtävään. Sosiaalipedagoginen katse vapaaehtoistyöhön. Teoksessa Eskola, Antti & Kurki, Leena (toim.): Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Vastapaino. Jyväskylä.

Kuula, Arja 2006: Tutkimusetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Vastapaino. Jyväskylä.

Laki maahanmuuttajien kotouttamisesta ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta
9.4 1999/493.

Liebkind, Karmela & Haaramo, Juha & Jasinskaja-Lahti, Inga 2000: Kannattaa tutustua paremmin. Teoksessa Liebkind, Karmela (toim.): Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Gaudeamus. Tampere.

Loppuraportti 22.2.2008: Kaveriksi kotopolulle hanke. Rovaniemen kaupunki. Euroopan pakolaisrahasto.

Maahanmuutto- ja pakolaispoliittinen toimikunta 1997: Hallittu maahanmuutto ja tehokas kotoutuminen. Komiteamietintö. Sisäasiainministeriö.

Nagarajan, Nigel & Vanheukelen, Marc 1997 : Evaluating EU Expenditure Programmes : A Guide. Ex post and Intermediate Evaluation.

Rahoituspäätös 2006: Kaveriksi kotopolulle -hanke. Rovaniemen kaupunki. Euroopan pakolaisrahasto.

Rahoituspäätös 2007: Kaveriksi kotopolulle -hanke. Rovaniemen kaupunki. Euroopan pakolaisrahasto.

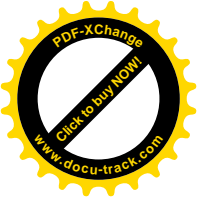
Rastas, Anna 2005: Kulttuurit ja erot haastattelutilanteessa. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.): Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Vastapaino. Jyväskylä.

Robson, Colin 2001: Käytännön arvioinnin perusteet. Opas evaluaation tekijöille ja tilaajille. Tammi. Tampere.

Ropo, Arja & Eriksson Päivi 2001: Hyvinvointipalvelut, liiketoiminta ja vapaaehtoistyö. Teoksessa Eskola, Antti & Kurki, Leena (toim.): Vapaaehtoistyö auttamisena ja oppimisena. Vastapaino. Jyväskylä.

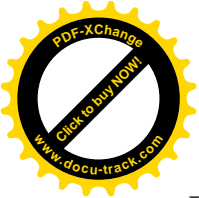
Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.) 2005: Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Vastapaino. Jyväskylä.

Räty, Minttu 2002: Maahanmuuttaja asiakkaana. Tammi. Tampere.

TietosuojaValtuutetun toimisto 2008: Tietoa rekisterin pitäjälle. Osoitteessa <http://www.tietosuoja.fi/1698.htm#kohta1> 19.8.

Virtanen, Petri 2007: Arviointi. Arviointitiedon luonne, tuottaminen ja hyödyntäminen. Edita Publishing Oy. Helsinki.

Liite 1

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

17.6.2008

Leena Räsänen

puh. 040 517 9238

lerasane@ulapland.fi

Vastaanottaja

Ylilääkäri Markku Oinaala

Rovaniemen kaupunki

Aihe: TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Olen yhteiskuntatieteiden opiskelija Lapin yliopistosta. Teen arviointitutkimusta Rovaniemen kaupungin hallinnoimasta ja Euroopan pakolaisrahaston osarahoittamasta Kaveriksi kotopolulle -hankkeesta. Tutkimusta varten pyydän lupaa haastatella hankkeen työntekijöitä ja asiakkaita, joita ovat vapaaehtoiset kotokaverit ja kotoutujat sekä yhteistyötahoja ja viranomaisia, jotka ovat hankkeen toiminnassa olleet mukana. Haastattelut teen kesän 2008 aikana. Lisäksi pyydän lupaa käyttää aineistonani Kaveriksi kotopolulle -hankkeen tuottamia raportteja, kuten rahoituspäätöksiä, väliraporttia ja loppuraporttia.

Ryhdyn arviointitutkimukseen projektipäällikkö Paula Lauhamaan pyynnöstä. Pyydän lupaa käyttää arviointitutkimuksessa kerättyjä aineistoja pro gradu -tutkielmassani, jota ryhdyn tekemään seuraavana lukuvuonna 2008–2009.

Ystävällisin terveisin:

Leena Räsänen

Suosittelen tutkimusluvan myöntämistä

Rovaniemellä 17.6.2008

Paula Lauhamaa

Kaveriksi kotopolulle -hanke

projektipäällikkö

Rovaniemi

puh. 040 505 0045

paula.lauhamaa@rovaniemi.fi

Myönnän luvan tutkimuksen tekemiseen

Markku Oinaala

Ylilääkäri

Rovaniemen kaupunki

Liite 2 HAASTATTELUSUOSTUMUS

Kaveriksi kotopolulle -hanke

UNIVERSITY OF LAPLAND
LAPIN YLIOPISTO

Rovaniemi

Suostumus koskee Lapin yliopiston yhteiskuntatieteiden opiskelijan Leena Räsänen tekemää arviointitutkimusta Kaveriksi kotopolulle -hankkeeseen. Arviointitutkimuksessa pyritään löytämään vastauksia siihen onko Kaveriksi kotopolulle -hankkeessa pystytty kehittämään toimenpiteitä ensivaiheen kotoutumiseen ja kuinka hyvin siinä on onnistuttu.

Suostun siihen, että minua haastatellaan Kaveriksi kotopolulle -hankkeen arviointitutkimusta varten. Haastattelu äänitetään ja siitä saatua aineistoa käytetään tutkimustarkoitukseen. Tutkimuksessa esitetään otteita haastattelusta, mutta tunnistetiedot poistetaan, jottei haastateltavien henkilöllisyys paljastu. Haastateltavien viranomais- ja yhteistyötahojen edustajien nimet, tittelit ja tahot kirjataan arviointitutkimukseen erikseen liitteeksi, ei osaksi tuloksia tai haastatteluotteita. Vapaaehtoistyöntekijöiden tai kotoutujien nimiä ei tutkimuksessa mainita.

Arviointitutkimukseen olen saanut luvan Rovaniemen kaupungin ylilääkäriltä Markku Oinaalalta. Kerättyä aineistoa käytetään mahdollisesti myöhemmin arvioijan tekemässä pro gradu -tutkielmassa.

Paikka ja päivämäärä

Haastateltavan allekirjoitus

Tutkielman tekijän allekirjoitus

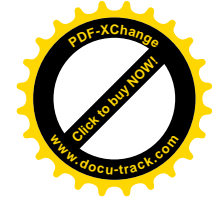
Leena Räsänen

Lapin yliopisto, YTK, Kuntoutustiede

Kaveriksi kotopolulle -hanke

Rovaniemen kaupunki, sosiaaliturvan palvelukeskus, maahanmuuttajatoimisto

Euroopan pakolaisrahasto (ERF)

Liite 3

TEEMAHAASTATTELURUNGOT

KAVERIKSI KOTOPOLULLE -HANKKEEN TYÖNTEKIJÄT

1. Vastaajan taustatiedot
2. Tavoitteet
3. Tiedottaminen
4. Yhteistyö ja verkostot
5. Tulokset ja vaikutukset
6. Hanke organisaationa
7. Siirrettävyys

2 HANKKEEN YHTEISTYÖTAHOT JA VIRANOMAISTAHOT

1. Vastaajan taustatiedot
2. Kotoutumisen kehittäminen hankkeessa
3. Yhteistyö ja verkostoituminen
4. Vaikutukset
5. Jatkuvuus ja siirrettävyys

3 KOTOUTUJAT

Saatesanat

Olen Lapin yliopiston opiskelija Leena Räsänen. Teen tutkimusta Paulan ja Sannan hankkeesta. Hanketoiminta loppuu muutaman kuukauden kuluttua ja nyt se täytyy arvioida. Onko toiminta ollut hyvää vai huonoa.

Hankkeen kautta olet saanut kotokaverin. Muilla pakolaisille kotokavereita ei ole. Tutkin nyt sitä, onko kotokaverista ollut hyötyä Sinulle Suomeen saavuttuasi/kotoutumisessa.

Haastattelen Teitä/Sinua, että saisin vastauksia tutkimuksen kysymyksiin. Haastattelen myös Paulaa ja Sannaa, kotokavereita ja viranomaisia. Haastattelu on vapaaehtoinen. Jos suostut haastatteluun, voimme allekirjoittaa haastattelusopimuksen ja ryhtyä haastatteluun. Äänitän haastattelun, jotta muistaisin vastauksenne /vastauksesi paremmin.

1. Vastaajan taustatiedot: ikä, sukupuoli, kansalaisuus.
2. Kaveriksi kotopolulle -hankkeen toiminnot ja aktiviteetteihin osallistuminen
3. Kotokaverit

4 HANKKEEN VAPAAEHTOISET TYÖNTEKIJÄT ELI KOTOKAVERIT

1. Taustatiedot: Ikä, sukupuoli, opiskelija / työtön / työssä / eläkkeellä
2. Kotokaveritoiminnan alkuvaihe
3. Kotokaverina toimiminen käytännössä
4. Oma tuen ja avun saanti
5. Kotokaveritoiminnan merkitys Sinulle ja kotoutujalle

Liite 4

Haastatellut viranomaiset, yhteistyökumppaneiden edustajat ja hankkeen työntekijät:

Frantti-Niemelä, Paula. Maahanmuuttajakoulutuksen vastaava opettaja. Rovala-Opisto.

Hiltunen, Sanna-Kaisa. Projektityöntekijä. Kaveriksi kotopolulle -hanke.

Häkkilä, Maiju. Työvoimaneuvoja. Työhallinto. Rovaniemen työvoimatoimisto.

Kumpula, Marita. Sosiaaliohjaaja. Maahanmuuttajatoimisto

Lappalainen, Tiina. Projektiohjaaja. Rovalan Setlementti Ry / MoniNet.

Lauhamaa, Paula. Projektipäällikkö. Kaveriksi kotopolulle -hanke.

Matero, Seija. Kotitoiminnoista vastaava. Rovalan Setlementti Ry / MoniNet.

Mustonen, Päivi. Opettaja. Rovaniemen kaupunki.

Salmela, Kaisa. Johtava sosiaalityöntekijä. Maahanmuuttajatoimisto.